

برنامه و اساسنامه‌ی
حزب دموکرات کوردستان ایران

به‌رنامه و پی‌ره‌وی نی‌وخ‌وی
حیزبی دیموکراتی کوردستانی ئیران

برنامه و اساسنامه‌ی حزب دموکرات کوردستان ایران

مصوبه‌ی کنگره‌ی ۱۷،

کنگره‌ی اتحاد دموکرات‌ها

(۱۵ و ۱۶ بهمن ۱۴۰۳ خورشیدی)

مقدمه

کوردستان در گستره‌ی جغرافیایی‌ای که منطقه‌ی خاورمیانه نامیده می‌شود، واقع شده است. به دلیل آنکه از لحاظ منابع طبیعی یک منطقه‌ی غنی به شمار می‌رود، محل ظهور چندین تمدن تاریخی و مذهبی گوناگون است و از نظر ملی و فرهنگی نیز منطقه‌ای بسیار متنوع است و درمیان ساختار متنوع ساکن این منطقه، کورد هم از تمدن دیرینه‌ای برخوردار می‌باشد. اما علی‌رغم یک مبارزه‌ی طولانی و خونین، چندین عامل مانع آن گشته‌اند که کورد بتواند به عنوان یک ملت از حاکمیت ملی خود برخوردار باشد، به ویژه در تاریخ معاصر می‌توان به این نکته اشاره کرد که پس از پایان جنگ جهانی اول و روند تشکیل دولت-ملت‌ها در خاورمیانه، عدم هشیاری کافی ملی کورد در اوایل قرن بیستم از سویی و دخالت‌های ناعادلانه‌ی ابرقدرت‌های وقت در امور منطقه‌ی ما از سوی دیگر، موجب محرومیت ملت کورد از برخورداری از یک دولت مستقل گشتند. چنین وضعیتی باعث شکل‌گیری مرزهای دولت-ملت‌های تازه تأسیس منطقه به سود چند ملت و بر اساس تقسیم دوباره‌ی کوردستان و انکار هویت ملی

کردها و حق مشارکت این ملت در حاکمیت سیاسی
 گردید. همین ستمگری تاریخی نیز به سرآغاز
 دوران خونین و پرهزینه‌ی جدیدی در روند مبارزات
 آزادی‌خواهانه‌ی ملت کورد در راه تحقق حق تعیین
 سرنوشت تبدیل گردید و می‌توان به صراحت اذعان
 داشت که تاریخ مبارزاتی کورد یکی از خونین‌ترین
 و طولانی مدت‌ترین بخش‌های تاریخ مبارزاتی
 خلق‌های تحت ستم این جهان محسوب می‌گردد.
 هرچند در ایران نیز نقشه‌ی امحاء سیستماتیک
 هویت ملی کورد، بخش لاینفک پروژه‌ی تثبیت
 «دولت-ملت ایرانی» در پی به قدرت رسیدن رضا
 شاه پهلوی بود، اما کلیه‌ی این تلاش‌ها نتوانستند
 مانع پیشرفت روند طبیعی تکامل تاریخی هویت
 ملی کورد در کردستان ایران گردند. ناسیونالیسم
 مدرن کورد در کردستان ایران نیز که به شیوه‌ی
 برجسته‌ای از سویی محصول رشد جوانب گوناگون
 جامعه‌ی کردستان و از سوی دیگر نتیجه‌ی مبارزات
 ملی قشر روشنفکر کورد بود، از طریق تأسیس
 «کومله‌ی ژ-ک» (جمعیت تجدید حیات کورد) در
 ۲۵ مرداد ۱۳۲۱ خورشیدی (۱۹۴۲ میلادی) شیوه‌ی
 سازمانی به خود گرفت. هویت «کومله‌ی ژ-ک» بر
 اساس ارتقاء سطح آگاهی ملی و آرمان آزادی کورد

در سرزمین کوردستان و تأسیس دولت ملی کوردها پی‌ریزی شده بود. «ژ-ک» پس از سه سال، به دلیل گسترش فضای فعالیت و در آستانه‌ی ایجاد زمینه برای تشکیل یک حکومت کوردی در شرق کوردستان که کلیه‌ی اقشار و طبقات آن دوران جامعه‌ی کوردستان را در صفوف خود گرد آورد، جای خود را به حزب دموکرات کوردستان داد. به این ترتیب حزب دموکرات کوردستان بر شاکله و تاریخ جمعیت ژ-ک، در روز ۲۵ مرداد سال ۱۳۲۴ خورشیدی مطابق با ۱۶ اوت ۱۹۴۵ میلادی، به رهبری پیشوا قاضی محمد تأسیس شد.

تأسیس حزب دموکرات کوردستان بر مبنای اصول «کومله‌ی ژ-ک» نقطه‌عطف مهمی در تاریخ ملت کورد و سرآغاز مرحله‌ی نوینی در مبارزه‌ی ملت‌مان به شمار می‌آید. تحت رهبری این حزب بود که ملت کورد برای نخستین بار در تاریخ نوین خود توانست در بخشی از کوردستان، جمهوری کوردستان را تشکیل دهد. جمهوری کوردستان برای نخستین بار قواره‌ی حاکمیت کوردها در شکلی مدرن و با محتوایی دموکراتیک را به منصفه ظهور رساند. هرچند جمهوری کوردستان پس از یازده ماه حاکمیت دموکراتیک، به دلیل یورش حکومت پادشاهی آن دوران جوانمرگ

شد، اما تجربه‌ی دموکراتیک حاکمیت در جمهوری کوردستان، برگ زرینی در تاریخ مبارزات سیاسی ملت کورد در راه تحقق حقوق ملی و دموکراتیک آن به شمار می‌آید. جوهر دموکراتیک حاکمیت در این جمهوری که اساسا بر اصل احترام به اراده‌ی مردم کوردستان از سویی و تلاش در راستای همزیستی توأم با احترام متقابل با ملت‌های همسایه از سوی دیگر پی‌ریزی شده بود، نه تنها در سطح کوردستان و ایران آن دوران، بلکه هم آن زمان و هم در حال حاضر در کل خاورمیانه رویداد مهمی به شمار می‌رود. هر چند پیشوا قاضی محمد و بخش دیگری از رهبران حزب و جمهوری به فرمان رژیم پادشاهی ایران به دار آویخته شدند، اما تجربه‌ی ملی و دموکراتیک و ترقی‌خواهانه‌ی جمهوری کوردستان، کماکان چراغ راهنمای نسل‌های آینده‌ی جنبش آزادی‌خواهانه‌ی ملت کورد بوده و خواهد بود.

علی‌رغم آنکه فروپاشی جمهوری کوردستان ضربه‌ی مهلکی بر پیکر حزب دموکرات کوردستان بود، اما مبارزان این حزب طی مدت نسبتا کوتاهی خود را تجدید سازمان داده و مبارزه‌ی آزادی‌خواهانه‌ی ملی را از سر گرفتند.

حزب دموکرات کوردستان طی مدت هشت دهه

حیات خویش برگ‌های زرین بسیاری را در تاریخ ملی کورد به ثبت رسانده است. پیروزی‌های بزرگ فراوانی کسب کرده و متحمل شکست و ناکامی نیز شده است. علاوه بر تأسیس جمهوری کوردستان که نقطه‌ی اوج پیروزی این حزب و به طور کلی جنبش آزادی‌خواهانه‌ی کورد به شمار می‌رود، این حزب جنبش شکوهمند سال‌های ۴۶-۱۳۴۷ را بر پا نموده، چند بار در رقابت‌های انتخاباتی خود را محک زده و هربار به موفقیت دست یافته است و سرانجام بیش از چهار دهه، مبارزه‌ی قهرمانانه‌ی را علیه دیکتاتوری و استبداد جمهوری اسلامی به پیش برده است.

این حزب در عین حال شاهد سرنگونی جمهوری کوردستان و شکست قیام مسلحانه‌ی سال‌های ۴۶-۴۷ بوده و چند بار در دوران رژیم پادشاهی و رژیم جمهوری اسلامی آماج یورش پلیس و نیروهای سرکوبگر قرار گرفته است و صدها و هزاران تن از مبارزانش به زندان افتاده‌اند که اکثر آنها متحمل احکام سنگین و حتی اعدام شده‌اند و این حکم علیه صدها تن از آنان به مورد اجرا درآمده است. بیش از پنج هزار تن از کادرها و اعضای حزب دموکرات کوردستان در این مبارزه‌ی قهرمانانه و

سرشار از افتخار به شهادت رسیده‌اند که ده‌ها تن از آنها در زمهری کادر رهبری بودند که در صدر همه نام سه رهبر بلند پایه: پیشوا قاضی محمد، دکتر قاسملو و دکتر شرفکندی می‌درخشد. در فاصله‌ی زمانی میان انشقاق سال ۱۳۸۵ خورشیدی در صفوف حزب تا کنگره‌ی اتحاد دموکرات‌ها، در جریان مبارزه در راه تحقق حقوق خلق کورد در کردستان ایران و در سنگر مقابله علیه سیاست‌های خصمانه‌ی جمهوری اسلامی شمار چشمگیری از مبارزان هر دو طیف دموکرات در نتیجه‌ی توطئه‌ها و جنایات تروریستی رژیم جمهوری اسلامی ایران به شهادت رسیده و یا مجروح شده‌اند، ده‌ها بار قرارگاه‌ها و مراکز حزب از سوی نیروهای نظامی جمهوری اسلامی با سلاح‌های سنگینی چون توپخانه و موشک و هواپیمای جنگی هدف یورش قرار گرفته که سنگین‌ترین آنها حمله‌ی موشکی به مراکز و قرارگاه‌های دموکرات در روز ۱۷ شهریور ۱۳۹۷ و نیز پاییز ۱۴۰۱ خورشیدی بود که در این دو رویداد ۲۹ تن از کادرها، پیشمرگان و اعضای رهبری حزب به شهادت رسیده و ده‌ها نفر هم مجروح گشتند. علی‌رغم تمامی موانع موجود بر سر راه مبارزه، فعالین هر دو طیف دموکرات در این

مدت از تلاش و مبارزه در راه تأمین حقوق خلق کورد باز نایستادند و هرکدام به شیوه‌ی خود در شکل «مبارزه‌ی پیشمرگانه» و «راسان» در داخل شهرها و روستاهای کوردستان حضور فعالانه‌ای داشته‌اند. این تحرکات و اقدامات در این مرحله‌ی حساس توانسته‌اند روحیه و انرژی ویژه‌ای به جنبش کورد و به ویژه مبارزات توده‌ای ببخشند و امید تازه‌ای را به پیروزی در راه تحقق حقوق خلق کورد در قلب توده‌های مردم ایجاد نمایند.

حزب دموکرات کوردستان در طول تاریخ ده‌ها ساله‌ی خود، چند بار متحمل انشقاق و چندپارگی گشته و مبارزان این حزب به جای مبارزه در چارچوب یک حزب واحد، به دو دسته تقسیم شده‌اند و به طور جداگانه به فعالیت و مبارزه‌ی خود ادامه داده‌اند، اما بعد از مدتی وحدت صفوف خود را باز یافته‌اند. در اکثر این موارد، مبارزان دموکرات علی‌رغم اختلاف با یکدیگر و فعالیت مجزا، هم به مبارزه در راه حقوق ملت کورد و آرمان‌های دیرینه‌ی حزب دموکرات ادامه داده و هم از تاریخ و افتخارات حزب دموکرات حراست کرده‌اند. این انشاقات علی‌رغم میل باطنی و تلخی‌هایی که با خود داشته‌اند، بخشی از تاریخ حزب دموکرات به شمار می‌آیند.

بر این اساس حال که حزب دموکرات کوردستان کنگره‌ی هفدهم و حزب دموکرات کوردستان ایران کنگره‌ی شانزدهم خود را برگزار کرده‌اند، در پی توافق هردو طرف، کنگره‌ی اتحاد دوباره‌ی دموکرات‌ها، کنگره‌ی هفدهم حزب دموکرات محسوب خواهد شد.

در پی آغاز پروژه‌ی نیم‌بند تکوین دولت-ملت در ایران، هیأت حاکمه چه در دوران پادشاهی و چه در دوران جمهوری اسلامی، هیچگاه حاضر نبوده گامی در راستای حل مسأله‌ی ملی کورد و دیگر ملیت‌های ساکن ایران بردارد. نگرش تمامیت‌خواهانه‌ی هیأت حاکمه و انکار کثیرالمله بودن ایران و مسأله‌ی ملی و مشروع کورد، عامل تداوم این معضل بوده است. مسأله‌ی کوردها در ایران نه تنها از سوی قدرت مرکزی، بلکه از جانب ناسیونالیسم ایرانی در خارج از حاکمیت رسمی و حتی از سوی بخشی از اپوزیسیون سراسری و روشنفکران ایرانی، به عنوان یک مسأله‌ی ملی دائماً مورد انکار قرار گرفته است. مشکل اینجاست که این دیدگاه به جای آنکه جوهر ملی مسأله‌ی کورد و حق این ملت در رقم زدن سرنوشت خویش را مبنا قرار دهد، می‌کوشد با بی‌توجهی به این واقعیت و گذشتن از کنار آن، در راستای حفظ

هژمونی هویت ملت حاکم عمل کند. چنانچه تابو تلقی کردن و مبنا قرار دادن تمامیت ارضی در ایران نیز چیزی نیست جز ابزاری در خدمت این تفکر غیردموکراتیک و شووینیستی.

به دلیل همین دیدگاه تمامیت‌خواهانه‌ی قشر حاکم است که حتی بحث دموکراسی نیز در رابطه با مسأله‌ی ملی در ایران تحریف می‌شود. جنبش کورد همواره عدم وجود دموکراسی را عامل لاینحل باقی‌ماندن مسأله‌ی کورد ارزیابی کرده است. تجارب گذشته نشان می‌دهد که ملت کورد از حل دموکراتیک مسأله‌ی خویش در کوردستان ایران استقبال می‌کند. اما متأسفانه به دلیل غیردموکراتیک بودن قدرت حاکم بر کوردستان، مطالبات صلح‌طلبانه‌ی ملت کورد، همواره با زبانی غیردموکراتیک و آمیخته با سرکوب پاسخ داده شده است. نیت صلح‌طلبانه و خواست این ملت مبنی بر استفاده از دیالوگ و گفتگو به منظور حل مسأله‌ی ملی کورد در کوردستان ایران، یا از سوی نمایندگان قدرت حاکم مردود شمرده شده یا به عنوان دامی برای حذف فیزیکی رهبران سیاسی و تضعیف جنبش کورد مورد استفاده قرار گرفته است.

تجارب و روند رویدادها مؤید آن هستند که پروژه‌ی

تکوین دولت-ملت ایرانی بر مبنای تمرکز قدرت در مرکز و انکار هویت ملت‌های ایران و تحمیل هویت یک ملت بر کلیه‌ی ملت‌های دیگر هیچگاه موفق نبوده است. مطرح بودن مسأله‌ی ملیت‌ها به عنوان مهمترین معضل سیاسی در ایران امروز، دلیل غیرقابل انکاری است بر اثبات این واقعیت. پافشاری بر روند ناسیونالیسم تمامیت‌خواه ایرانی نیز از همان ابتدا سترون بوده و چیزی نبوده جز تلاشی غیرمسئولانه در راستای تداوم یک تمرکزگرایی تاریخی و بر مبنای تیره‌ساختن هرچه بیشتر افق همزیستی داوطلبانه‌ی ملیت‌های ساکن ایران. بنا بر دیدگاه حزب دموکرات کردستان، در پرتو نکات اشاره‌شده و با توجه به خواست دیرینه‌ی ملت کورد و روند سیاسی فعال کردستان، مسأله‌ی ملی کورد تنها هنگامی کاملاً حل خواهد شد که سیر طبیعی خود را طی نموده و خواست‌های مورد نظر ملت کورد را مبنا قرار دهد. امکان همزیستی داوطلبانه‌ی ملیت‌های ایران نیز - علی‌رغم تاریخ مملو از ستم و فجایع گذشته - هنگامی فراهم خواهد شد که بدون هیچ پیش‌شرطی احترام به اراده‌ی سیاسی ملیت‌های ساکن ایران و از جمله ملت کورد در کردستان ایران، سنگ بنای حل مسأله‌ی ملی در

ایران آینده قرار گیرد.

جوهر برنامه‌ی حزب دموکرات کوردستان بازتاب خواست ملی و دموکراتیک مردم کوردستان است. اعضاء و هواداران حزب باید این برنامه را به میان توده‌های مردم کوردستان برده و مفاد آن را برای مردم توضیح دهند. رفقای حزبی ضمن آنکه توضیح نقطه‌نظرات حزب پیرامون مسائل سیاسی، اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی برای توده‌های مردم را وظیفه‌ی خود می‌دانند، باید در راستای تحکیم هرچه بیشتر رابطه‌ی گسترده‌ی حزب و ملت و شکوفا ساختن بیش از پیش عرصه‌های دموکراتیک جنبش ملت‌مان، به گرمی از انتقادات، رهنمودها و پیشنهادات آنان استقبال کنند.

فصل اول

اهداف کلی

ماده‌ی نخست: آرمان‌ها و پرنسیپ‌های اساسی

۱- حزب دموکرات کردستان ایران، حزب توده‌های مردم کردستان ایران است و دوشادوش نیروهای ترقی‌خواه سراسر ایران در راه استقرار یک سیستم دموکراتیک فدرال در ایران و کسب حق تعیین سرنوشت خلق کورد در کردستان ایران مبارزه می‌کند.

۲- شعار استراتژیک حزب دموکرات کردستان ایران تحقق حقوق ملی خلق کورد در چارچوب یک ایران دموکراتیک فدرال است.

۳- حزب دموکرات کردستان اتحاد داوطلبانه و عادلانه‌ی ملت‌های ایران را سنگ بنای استقرار یک ایران دموکراتیک فدرال می‌داند.

۴- حزب دموکرات کردستان ایران در راه تحقق بخشیدن به یک جامعه‌ی آزاد و دموکراتیک، پلورالیست و عادلانه تلاش می‌کند.

۵- حزب دموکرات کردستان ایران به ایده‌آل‌های حقوق بشر و صلح و دوستی میان خلق‌ها باورمند است و مخالف هر گونه تبعیض بر مبنای جایگاه

اجتماعی، رنگ، دین، مذهب، نژاد، اتنیک، جنسیت و... است.

۶- حزب دموکرات کوردستان ایران خود را حامی مبارزه‌ی خلق کورد در دیگر بخش‌های کوردستان می‌داند.

۷- حزب دموکرات کوردستان ایران معتقد است که با خلق‌های تحت ستم ایران سرنوشتی مشترک دارد و از جنبش آزادی‌خواهانه‌ی آنان جهت کسب حقوق ملی خویش حمایت می‌کند.

۸- حزب دموکرات کوردستان ایران بهره‌گیری از کلیه‌ی شیوه‌های مبارزه را برای ملت‌های تحت ستم، حق مشروعی می‌داند.

فصل دوم

مبانی اقلیم کوردستان - ایران

ماده‌ی دوم: تعریف اقلیم کوردستان - ایران

کوردستان ایران یکی از اقلیم‌هایی است که به شیوه‌ای توافقی به همراه دیگر اقلیم‌های تشکیل دهنده‌ی ایران، کشور فدرال ایران را تشکیل می‌دهند. اقلیم کوردستان یک ساختار ملی، دموکراتیک و کوردستانی است. به این مفهوم که:

- ۱- حاکمیت سیاسی دموکراتیکی است که از جانب توده‌های مردم در مورد آن تصمیم گرفته شده و طبق خواست و اراده‌ی مردم اداره می‌شود.
- ۲- نماد پایان دادن به ستم و فرودستی و مظهر حاکمیت ملی کورد در کوردستان ایران است.
- ۳- از حقوق کلیه‌ی اقلیت‌های ملی، اتنیک، زبانی و مذهبی کوردستان حراست خواهد کرد.
- ۴- در خارج از مرزهای اقلیم کوردستان در هر نقطه‌ای از ایران که اکثر ساکنان آن کورد بوده و خواستار حقوق ملی خود در چارچوب جغرافیایی خویش باشند، حکومت اقلیم کوردستان از آنها حمایت خواهد کرد و آنان را هم‌پیمان ملی و استراتژیک خود می‌داند.

ماده‌ی سوم: چارچوب جغرافیایی

چارچوب جغرافیایی اقلیم کوردستان همه‌ی خاک کوردستان ایران را در بر می‌گیرد و با توجه به عوامل جغرافیایی و تاریخی و طبق خواست اکثریت ساکنان هر منطقه‌ای تعیین می‌گردد.

ماده‌ی چهارم: نهادهای ملی

- ۱- اقلیم کوردستان دارای قانون اساسی، پرچم، سرود، جشن ملی و زبان رسمی خود می‌باشد.
- ۲- پرچم کوردستان در کنار پرچم دولت فدرال در ارگان‌های رسمی اقلیم کوردستان برافراشته می‌شود.

ماده‌ی پنجم: سیستم حاکمیت در اقلیم کردستان - ایران

حاکمیت در اقلیم کردستان که در قانون اساسی کردستان نهاده‌ی خواهد شد، بر مبنای اصول کلی ذیل، تشکیل و اداره می‌گردد:

۱- قوای سه گانه به شیوه‌ی مستقیم یا غیر مستقیم توسط مردم و بدون تبعیض‌های اثنیکی، مذهبی، جنسیتی و جایگاه اجتماعی و... تشکیل می‌شود.

۲- انتخابات ارگان‌هایی که از سوی مردم برگزیده می‌شوند، از طریق رأی‌گیری عمومی و مخفی و مستقیم و با تأمین حقوق برابر برای انتخاب و کاندیداتوری برگزار می‌گردد.

۳- شهروندان در خصوص تصدی پست‌های حکومتی از فرصت یکسان برخوردار خواهند بود.

۴- اقلیم کردستان مکانیسم ویژه‌ای را جهت مشارکت دادن گروه‌هایی که به شیوه‌ی طبیعی در اقلیت قرار دارند، در نظر خواهد گرفت.

ماده‌ی ششم: تفکیک قوا

در اقلیم کردستان نهادهای قانون‌گذاری، اجرایی و قضایی مستقل از یکدیگر هستند:

۱- پارلمان کردستان بالاترین ارگان قانون‌گذاری اقلیم کردستان است.

۲- حکومت اقلیم کوردستان از طریق پارلمان و با تصویب آن شرعیت خواهد یافت و در مقابل پارلمان پاسخگو خواهد بود.

۳- در اقلیم کوردستان استقلال نهاد قضایی تضمین خواهد شد.

ماده‌ی هفتم: جدایی دین از حاکمیت سیاسی

۱- در اقلیم کوردستان دین از حاکمیت سیاسی جداست.

۲- کلیه‌ی ساکنان کوردستان در گزینش و تبلیغ ادیان و مذاهب و اجرای مناسک دینی خود آزاد هستند.

فصل سوم

همبستگی ملت‌ها در ایران فدرال

ماده‌ی هشتم: مبانی اتحاد ملت‌ها در ایران

۱- کلیه‌ی خلق‌های ایران بدون هیچ‌گونه تبعیض جنسیتی، دینی، مذهبی، ملی و نژادی در استقرار جمهوری فدرال ایران سهیم هستند و این اصل در قانون اساسی جمهوری فدرال گنجانده خواهد شد.

۲- سیستم جمهوری، دموکراتیک و فدرال در مدیریت می‌تواند متضمن همبستگی و هم‌پیمانی پایدار و استوارتر در میان ملت‌های ایران بوده و زمینه‌ساز

- همزیستی داوطلبانه و عادلانه در ایران آینده باشد.
- ۳- از دیدگاه حزب دموکرات کوردستان ایران اتحاد داوطلبانه‌ی میان ملت‌های ساکن ایران مشروط به اجرا و پایبندی به اصول ذیل می‌باشد:
- کثیرالمله بودن باید یکی از مبانی اصلی ساختار سیاسی سراسری باشد.
 - هر ملتی در پیوند با اداره‌ی امور ویژه و نیز امور اقلیم خود از طریق نمایندگان برگزیده‌ی خویش باید آزاد باشد.
 - کلیه‌ی ملت‌ها باید به شیوه‌ای عادلانه در اداره‌ی امور دولت فدرال سهیم باشند.
 - اصول مربوط به بازتاب اتحاد ملیت‌ها در ایران اجرایی گردد.

فصل چهارم

اقلیم کوردستان و دولت فدرال ایران

ماده‌ی نهم: زبان رسمی

- ۱- زبان کوردی، زبان رسمی ادارات اقلیم کوردستان است و در کلیه‌ی مقاطع تحصیلی از این زبان استفاده خواهد شد. در کنار زبان کوری، زبان مشترک دولت فدرال آموزش داده خواهد شد و برای مکاتبات اداری میان کوردستان و دیگر مناطق ایران و دولت فدرال و ادارات وابسته به دولت فدرال در

کردستان به کار گرفته می‌شود.

۲- تصمیم در مورد زبان مشترک جهت مکاتبات و روابط اداری میان اقلیم‌ها و دولت فدرال و نیز سیاست زبانی در سطح دولت فدرال، با توافق عمومی تشکل‌های ملی درون فدراسیون خواهد بود.

۳- به کلیه‌ی ساکنان غیرکرد در اقلیم کردستان برای ترویج فرهنگ خود کمک می‌شود و در مناطقی که بخش کثیری از ساکنانش را آنها تشکیل می‌دهند، برای آنان امکانات تحصیل به زبان مادری فراهم می‌گردد.

ماده‌ی دهم: تقسیم صلاحیت‌ها

۱- بجز مناسبات خارجی، ارتش فدرال، برنامه‌ریزی‌های بلندمدت اقتصادی و سیستم پولی که در صلاحیت دولت فدرال می‌باشد، تصمیم‌گیری و برنامه‌ریزی در کلیه‌ی عرصه‌های دیگر در صلاحیت دستگاه‌های اداری اقلیم کردستان است.

۲- سیاست و برنامه‌های دولت فدرال با توجه به مصالح و خواست تشکل‌های فدراسیون و تلاش در جهت جبران تبعیضات گذشته علیه ملیت‌های تحت ستم ایران تعیین و به پیش برده خواهند شد. به ویژه:

- ارتش فدرال از لحاظ ترکیب نیرو و فرماندهی، نمادی از کثیرالمله و کثیرالاقلیم بودن ایران بوده و از لحاظ کارکرد نیز علیه مصالح مشروع ملیت‌های ایران عمل نخواهد کرد.

- سیاست خارجی دولت فدرال انعکاسی از موجودیت سیاسی و نهادی و منافع ملل و اعضای تشکیل‌دهنده‌ی ایران خواهند بود. اقلیم کوردستان و دیگر اقلیم‌ها با هماهنگی با دولت فدرال از حق برقراری و پیشبرد مناسبات خارجی خود در عرصه‌های مربوط به خود برخوردار خواهند بود.

ماده‌ی یازدهم: تأمین نظم و امنیت در کوردستان

۱- امر تأمین امنیت داخلی کوردستان بر عهده‌ی نیروی پیشمرگ و سایر ارگان‌های انتظامی اقلیم کوردستان است.

۲- وظیفه‌ی ارتش فدرال دفاع از مرزهای کشور است و در امور داخلی مداخله نخواهد کرد.

فصل پنجم

اصول و وظائف مهم اقلیم کوردستان-ایران

ماده‌ی دوازدهم: حقوق و آزادی‌های عمومی

۱- در کوردستان قانون حاکم است. کلیه‌ی آحاد جامعه در قانون و در مقابل قانون یکسانند.

۲- کلیه‌ی حقوق و آزادی‌های تصریح‌شده در منشورها و پیمان‌نامه‌های بین‌المللی مربوط به حقوق بشر (اعلامیه‌ی جهانی حقوق بشر، پیمان‌نامه‌های

سازمان ملل متحد در مورد حقوق مدنی و سیاسی و حقوق اقتصادی و اجتماعی و فرهنگی) در قانون اساسی ایران و قوانین اقلیم کردستان به رسمیت شناخته می‌شوند. حکومت اقلیم کردستان در قبال پیاده کردن و برداشتن گام‌های مثبت در راستای حفظ و ترویج آنها مسئول است.

ماده‌ی سیزدهم: شکوفایی فرهنگی و بهداشتی

حکومت اقلیم کردستان:

۱- تحصیلات اجباری تا سن پانزده سالگی و تحصیلات رایگان تا پایان دوره‌ی متوسطه را تضمین می‌کند.

۲- در راستای ریشه‌کن کردن بی‌سوادی در کردستان اقدامات جدی انجام می‌دهد.

۳- در کلیه‌ی مقاطع تحصیلی و برای همه‌ی موارد آموزش و پرورش، امکان دسترسی افراد کم‌درآمد به تحصیل و فراگیری را فراهم خواهد ساخت.

۴- به رشد و شکوفایی فرهنگ در جامعه اهمیت داده و به محافل و مجامع و مراکز ادبی و هنری به ویژه در عرصه‌ی خدمت به زبان و ادبیات و فرهنگ کوردی کمک می‌کند.

۵- در برنامه‌های فرهنگی و آموزشی خود، جایگاه شایسته‌ای به مستلزمات پرورش و رشد کودکان و

جوانان اختصاص خواهد داد.

۶- اهمیت به پیشرفت زبان و ادبیات کوردی و حمایت از نویسندگان و هنرمندان و اندیشمندان کورد مشی همیشگی سیاست فرهنگی حکومت اقلیم کوردستان می‌باشد.

۷- حکومت اقلیم کوردستان در رابطه با روشنفکران و متخصصین سیاستی را در پیش خواهد گرفت که با دلگرمی و فداکاری به میهن خود خدمت کنند.

۸- حکومت اقلیم کوردستان در راستای ارتقاء سلامت تمام مردم تلاش خواهد کرد و شرایطی فراهم خواهد آورد که همه‌ی مردم کوردستان بتوانند از کمک‌های پزشکی و درمانی بهره‌مند گردند. حکومت اقلیم کوردستان در جهت تأسیس آسایشگاه، شیرخوارگاه و زایشگاه گام برخواهد داشت و به منظور سرپرستی معلولین و سالخورده‌گان بی‌خانمان و بی‌سرپرست مراکز و بنیادهای ویژه‌ای احداث خواهد کرد.

ماده‌ی چهاردهم: امنیت اقتصادی و اجتماعی

حکومت اقلیم کوردستان:

۱- درآمدهای عمومی را به شیوه‌ای تقسیم می‌کند که به ارتقاء سطح زندگی افراد کم‌درآمد یاری رساند.

۲- سیستم بهداشت عمومی را ارتقاء داده و از طریق

سیستم بیمه، تسهیلات لازم برای دسترسی مردم، به ویژه افراد بی‌بضاعت به خدمات پزشکی و درمانی را فراهم می‌سازد.

۳- خدمات و رسیدگی اجتماعی به ویژه برای بیکاران، معلولین، سالمندان و بی‌سرپرستان به منظور تأمین یک زندگی عادی را برعهده خواهد گرفت.

۴- امکان کار مناسب را برای همگان فراهم خواهد ساخت.

۵- قانون کار را به نحوی تصویب و اجرا خواهد کرد که استانداردهای بین‌المللی مربوط به حقوق کارگران و زحمتکشان، به ویژه محدود کردن ساعات کار و ممنوعیت کار کودکان و مرخصی همراه با حقوق مادران را در بر گیرد.

۶- طرح‌های وسیع و همه‌جانبه‌ای را برای مبارزه علیه برخی ناهنجاری‌های اجتماعی نظیر اعتیاد و خشونت‌های اجتماعی تدوین و اجرا خواهد کرد.

۷- زن و مرد در خانواده و جامعه از حقوق برابر برخوردارند و برای کار مشابه دستمزد مشابه دریافت خواهند کرد.

ماده‌ی پانزدهم: توسعه‌ی اقتصادی

۱- پیشرفت اقتصادی از طریق یک برنامه‌ریزی علمی برعهده‌ی حکومت اقلیم کوردستان است.

۲- به منظور جبران عقب‌ماندگی اقتصادی که محصول ستم ملی است، باید تقسیم درآمد عمومی کشور از سوی دولت فدرال به نحوی انجام پذیرد که سهم ساکنان اقلیم کوردستان بر اساس میزان عقب‌ماندگی، بیشتر از میانگین درآمد سرانه‌ی کشور باشد.

۳- حکومت اقلیم کوردستان در راستای خارج ساختن کوردستان از عقب‌ماندگی اقتصادی و اقدام جهت صنعتی کردن آن تلاش خواهد کرد. به همین منظور هر دو بخش عمومی و خصوصی را به نحوی هماهنگ خواهد ساخت که موجب تشویق تولیدات داخلی و سرمایه‌گذاری‌های خارجی و گسترش تجارت مستقیم اقلیم کوردستان و مدرنیزه کردن کشاورزی و احیای توریسم و استفاده‌ی کارشناسانه از منابع طبیعی و یافتن خلاقیت‌های اقتصادی ویژه‌ی جامعه‌ی کوردستان گردد.

۴- حکومت اقلیم کوردستان در راستای توسعه‌ی تجارت داخلی و گسترش کسب و کار و صنعت در کوردستان تلاش خواهد کرد.

۵- ساعات رسمی کار در هفته نباید بیش از ۴۰ ساعت

باشد. کارگرانی که به کارهای سخت مشغولند، باید ساعات کاری کمتری داشته باشند. حداقل دستمزد کارگران طبق هزینه‌های زندگی تعیین خواهد شد و با بالا رفتن هزینه‌های زندگی افزایش خواهد یافت. کارگران در مقابل سوانح کاری، بیماری، ازکارافتادگی، بیکاری و پیری بیمه خواهند شد. کودکانی که کمتر از پانزده سال سن دارند نباید به کار گرفته شوند. به منظور کاهش و سپس ریشه‌کن کردن بیکاری باید شرایط اقتصادی و اجتماعی لازم فراهم گردد. ۶- حکومت اقلیم کردستان توجه ویژه‌ای به دامداری خواهد داشت. مراتع طبق شروط مناسب به دامداران سپرده شده و راه‌های درست و علمی دامداری را به آنان خواهد آموخت.

۷- سیاست مالکیت اراضی را به نحوی تنظیم خواهد کرد که هم منافع کشاورزان و هم ملزومات پیشرفت کشاورزی و دامداری را فراهم سازد.

ماده‌ی شانزدهم: سوسیالیسم دموکراتیک

حزب دموکرات کردستان ایران به سوسیالیسم دموکراتیک اعتقاد دارد و خواهان آن است که حکومت اقلیم کردستان در برنامه و اداره‌ی کشور در آینده با توجه به ارزش‌های سوسیالیسم دموکراتیک، پایه‌های یک جامعه‌ی از لحاظ اقتصادی آزاد و پیشرفته و از نظر اجتماعی امن و

عادلانه را پی‌ریزی نماید. در این جامعه که از ارزش‌های سوسیالیسم دموکراتیک پیروی خواهد شد:

۱- هدف اصلی، مصالح عمومی مردم است.

۲- جوهر دموکراتیک این سیستم در این امر نهفته است که تکوین آن طی یک پروسه‌ی رفرم به شیوه‌ای دموکراتیک و با شرکت کلیه‌ی اقشار و طبقات جامعه انجام خواهد گرفت.

۳- جوهر عادلانه‌ی سوسیالیسم دموکراتیک از این امر ناشی می‌شود که تلاش می‌شود شکاف اقتصادی و اجتماعی میان طبقات کاهش داده شده و به استقرار یک توازن نسبی میان اقشار و طبقات جامعه کمک شود.

۴- سیستم بازار آزاد تحت نظارت حاکمیت سیاسی و دموکراتیک مردم خواهد بود.

۵- سیاست حکومت در رابطه با بخش عمومی و بخش خصوصی بر اساس لزوم تطبیق با شرایط ویژه‌ی کشور و رعایت مصالح ملی تعیین خواهد شد.

ماده‌ی هفدهم: تساوی زن و مرد

۱- حکومت اقلیم کوردستان با توجه به مفاد پیمان بین‌المللی امحاء هرگونه تبعیض علیه زنان، تأمین برابری زن و مرد در میان خانواده و جامعه و در

عرصه‌ی کار و حاکمیت و به طور کلی در کلیه‌ی زمینه‌های زندگی سیاسی و اجتماعی و فرهنگی و اقتصادی را وظیفه‌ی مهم خود دانسته و برنامه‌های کاملی را در این ارتباط تدوین و اجرا خواهد کرد.

۲- بهره‌گیری از مکانیسم‌های تعیین نسبت ویژه در انتخابات مجلس و تعیین نسبت مناسبی در پست‌های اداری برای زنان از جمله راه‌های نیل به این هدف خواهد بود.

ماده‌ی هجدهم: جامعه‌ی مدنی

اقلیم کوردستان شکوفایی جامعه‌ی مدنی در کوردستان را به عنوان یکی از ابزارهای توسعه و نظارت بر حکمرانی بهینه در هر دو عرصه‌ی مشارکت سیاسی و شکوفایی انسانی مورد توجه قرار خواهد داد. به همین دلیل به رشد مؤسسات جامعه‌ی مدنی یاری خواهد رساند و در ترویج و فرهنگ‌سازی و از بین بردن هر گونه تعصب سیاسی و اجتماعی به آنها اتکاء خواهد کرد.

ماده‌ی نوزدهم: محیط زیست

۱- حفاظت از طبیعت کوردستان، به عنوان یک سرمایه‌ی ملی از وظائف حکومت اقلیم کوردستان است.

۲- حفاظت از محیط زیست، منابع طبیعی، جنگل‌ها، دریاچه‌ها و حیوانات به ویژه حیوانات شکاری

نظیر پرندگان، چارپایان و ماهیان از جمله وظائف حکومت اقلیم کوردستان است. به همین دلیل باید از شکار بی‌رویه‌ی حیوانات ممانعت به عمل آمده و در انتخاب نوع و محل صنایع جدید و احداث جاده و خطوط آهن ضروری است محیط زیست در اولویت بوده و سیمای طبیعت مخدوش نگردد.

۳- حکومت اقلیم کوردستان ارزش کاملی به توسعه‌ی صنعت توریسم خواهد داد و از بناها و اماکن باستانی حراست خواهد کرد.

۴- حکومت اقلیم کوردستان در هر پروژه‌ای که بر محیط زیست تأثیر داشته باشد، به خصوص در عرصه‌ی توسعه و تولید، جنبه‌ی حفاظت از محیط زیست را به عنوان یک پارامتر اساسی مورد توجه قرار خواهد داد.

فصل ششم

سیاست در رابطه با دیگر بخش‌های کوردستان

ماده‌ی بیستم: موضع حکومت اقلیم کوردستان در

رابطه با سایر بخش‌های کوردستان

حکومت اقلیم کوردستان:

۱- خلق کورد در کلیه‌ی بخش‌های کوردستان و کوردها در هر کجا که باشند را به عنوان آحاد یک ملت می‌شناسد.

۲- حامی مبارزه‌ی مشروع ملت کورد در سایر بخش‌های کوردستان در جهت تأمین حقوق و آزادی‌های ملی است.

۳- بر اساس قانون به کوردهایی که به دلیل مبارزه‌ی آزادی‌خواهانه در سایر بخش‌های کوردستان در معرض خطر قرار گرفته و مجبور به ترک میهن می‌شوند، پناهندگی سیاسی اعطا می‌کند.

۴- با بخش‌هایی از کوردستان که به تأمین حقوق ملی خویش نائل آمده‌اند، روابط سیاسی، بازرگانی، فرهنگی و علمی رسمی برقرار می‌سازد.

اساسنامه‌ی حزب دموکرات کوردستان ایران

فصل اول: هویت حزب

ماده‌ی اول:

نام حزب، «حزب دموکرات کردستان ایران» است.

ماده‌ی دوم:

حزب دموکرات حزبی آزادی‌خواه ملی و دموکرات است که میهن‌دوستان و آزادی‌خواهان شرق کردستان را به منظور تحقق آرمان‌هایشان در صفوف خود گردهم می‌آورد.

نام حزب در سطح بین‌المللی عبارتست از:

Democratic Party of Iranian Kurdistan (PDKI)

ماده‌ی سوم:

حزب دموکرات کردستان ایران به پلورالیسم و جدایی دین از حاکمیت سیاسی اعتقاد دارد.

ماده‌ی چهارم:

آرم حزب دموکرات کردستان ایران تشکیل شده است از:

دایره‌ای به رنگ آبی که در سمت راست آن یک خوشه‌ی گندم به رنگ زرد و در سمت چپ یک چرخ دنده‌ی صنعتی با رنگ سفید که هفت دنده دارد نقش بسته است و در مرکز دایره یک خورشید

می‌درخشد و یک کوه به رنگ سبز در آن به چشم می‌خورد. در قسمت زیرین آرم و میان خوشه‌ی گندم و چرخ دنده‌ی صنعتی، زمینه‌ی قرمزی وجود دارد که یک کتاب سفید در آن جای گرفته و در زیر آن ۱۳۲۴ نوشته شده که اشاره‌ای است به سال تأسیس حزب دموکرات کوردستان ایران.

تبصره: در کار و فعالیت حزب در سطح بین‌المللی و خارجی به جای ۱۳۲۴ خورشیدی، ۱۹۴۵ میلادی درج گردیده و در زیر آرم نیز PDKI نوشته می‌شود.

فصل دوم

عضویت در حزب

ماده‌ی پنجم: شرایط عضویت

کلیه‌ی ساکنان کوردستان ایران و هر کوردی در ایران می‌توانند به عضویت حزب دموکرات کوردستان ایران درآیند، مشروط بر اینکه:

- ۱- سن متقاضی کمتر از ۱۸ سال نباشد.
- ۲- برنامه و اساسنامه‌ی حزب را بپذیرد.
- ۳- فردی خوشنام و میهن‌دوست باشد.

ماده‌ی ششم: نحوه‌ی پذیرش اعضاء

برای آنکه فردی به عضویت حزب پذیرفته شود باید:

- ۱- دو نفر از اعضاء حزب او را معرفی کنند.
 - ۲- حداقل شش ماه دوره‌ی آزمایشی را بگذرانند.
 - ۳- عضو حزب و یا سازمان سیاسی دیگر کورد و ایرانی نباشد.
 - ۴- در یک ارگان تشکیلاتی فعالیت داشته باشد.
- تبصره: کوردهای ساکن خارج از کشور (اروپا، آمریکا و...) که عضو حزب هستند، می‌توانند عضو احزاب و سازمان‌های مترقی و دموکراتیک این کشورها باشند، مشروط بر اینکه اهداف این احزاب با پرنسپ‌ها و مصوبات حزب مغایرت نداشته باشد.

فصل سوم: وظائف و حقوق اعضاء

ماده‌ی هفتم: وظائف اعضای حزب

- عضو حزب مؤظف است:
- ۱- برای تحقق بخشیدن به اهداف حزب که در برنامه مندرج است، کوشا باشد.
 - ۲- در راستای دفاع از وحدت سیاسی و تشکیلاتی حزب تلاش کند.
 - ۳- طبق اساسنامه از اصول حزب پیروی کند.
 - ۴- در یکی از ارگان‌های حزب فعالیت داشته و در

جلسات مربوطه مشارکت نماید.

۵- حافظ اسرار حزب باشد.

۶- بکوشد سطح آگاهی و اطلاعات سیاسی خود را ارتقاء دهد.

۷- سیاست حزب را به میان توده‌های مردم برده و روابط خود را با آنها تحکیم بخشد و از نظرات و تجربیات آنها بهره گیرد.

۸- حق عضویت بپردازد.

۹- به مصوبات حزبی و سازمانی عمل کرده و به ارگان‌های مربوطه گزارش دهد.

تبصره: افرادی که از سیاست‌های حزب حمایت کرده ولی وظائف عضویت حزب را به جای نمی‌آورند، به عنوان هوادار تشکیلاتی حزب شناخته می‌شوند.

ماده‌ی هشتم: حقوق اعضاء حزب

عضو حزب حق دارد که:

۱- به عضویت یا به عنوان مسئول هر یک از ارگان‌های حزب برگزیده یا منصوب گردد.

۲- در درون حزب و در جلسات مربوطه می‌تواند به صراحت هر عضو یا ارگانی را مورد انتقاد قرار دهد.

۳- از طریق تشکیلاتی انتقادات، پیشنهادات، سؤالات و نقطه‌نظرات خود را با همه‌ی ارگان‌های حزبی در میان گذاشته و پاسخ دریافت دارد.

- ۴- در درون حزب سیاست‌های حزب را مورد پرسش قرار داده و پیشنهاد تغییر آنها را ارائه دهد.
- ۵- شکایت خود را از هر ارگانی با ارگان بالاتر در میان گذارده و پاسخ دریافت نماید.
- ۶- در هر یک از جلسات ارگان مربوطه که بخواهد کار و فعالیت حزبی و سیاسی وی را ارزیابی کرده و درباره‌ی آن تصمیم‌گیری نماید، شرکت کند.
- ۷- طبق شروط و موازین تعیین‌شده از حق انتخاب و کاندیداتوری برخوردار خواهد بود.

ماده‌ی نهم: دیسپلین اعضاء

- ۱- اعضایی که وظائف خود را به انجام نمی‌رسانند یا برخلاف اساسنامه‌ی حزب رفتار می‌کنند یا مرتکب عملی می‌گردند که اعتبار و سامان مادی و معنوی حزب را خدشه‌دار می‌نمایند، متناسب با تخلف مرتکب‌شده تنبیه می‌گردند. تنبیهات حزب عبارتند از:

تذکر شفاهی

تذکر کتبی

خلع مسئولیت

تعليق عضویت

لغو حق عضویت در حزب

- ۲- تنبیهات حزبی از سوی سازمان حزبی مربوط به

هر یک از اعضاء و با اکثریت آراء تعیین می‌گردد.

۳- هدف از تنبیه حزبی راهنمایی کردن عضو است و صرفاً زمانی عضوی تنبیه می‌گردد که راه‌های دیگر از قبیل انتقاد و راهنمایی در تصحیح رفتار وی بلااثر بوده باشد.

۴- عضو اخراجی این حق را دارد که از ارگان بالاتر درخواست تجدیدنظر کرده و حتی می‌تواند چنین درخواستی را به کنگره نیز تقدیم نماید.

۵- حداکثر مدت تعلیق عضویت یک سال است. سابقه‌ی حزبی عضو تعلیق شده پس از پایان مدت تعلیق، در نظر گرفته خواهد شد و طبق نظر ارگان مربوطه به وی مسئولیت سپرده می‌شود.

۶- به منظور تشویق اعضاء حزب و نیز ارج نهادن به کار و تلاش اعضاء فعال و جهت اجرای بهینه‌ی اصول حزبی، لازم است غیر از تنبیه برای اعضاء، تشویق و تقدیر نیز وجود داشته باشد. لذا ارگان‌های مربوطه باید تقدیر و تشویق اعضاء فعال و موفق را نیز به مرحله‌ی اجرا درآورند.

فصل چهارم

ساختار تشکیلاتی حزب

ماده‌ی دهم: ساختار و کار ارگان‌های حزب

- ۱- اصول بنیادین سازماندهی ساختار حزب به ترتیب زیر است:
 - کلیه‌ی ارگان‌های حزب از پایین به بالا انتخاب می‌شوند.
 - ارگان‌های حزب گزارش کار خود را به شیوه‌ای منظم هم به آن بخش از اعضاء حزب که آنها را برگزیده‌اند و هم به ارگان مافوق خود گزارش می‌دهند.
 - تصمیمات اتخاذ شده توسط ارگان مافوق از سوی ارگان پایین‌تر به اجرا درمی‌آیند.
 - در داخل حزب برای کلیه‌ی اعضاء، بدون هیچگونه تفاوتی، یک نوع دیسیپلین وجود دارد.
 - در ارگان‌های حزب اتخاذ تصمیمات به شیوه‌ی جمعی و با اکثریت آراء انجام می‌پذیرد.
 - فردپرستی و دیکتاتوری در هیچ یک از مراتب تشکیلاتی مجاز نبوده و در مورد آن پیگرد لازم صورت می‌گیرد.
 - اطلاعات لازم درباره‌ی تحولات و مسائل مربوط به عرصه‌های تشکیلاتی، روابط حزب و مسائل

سیاسی، به شیوه‌ی سیستماتیک در داخل حزب اعلام می‌گردد.

- توازن میان حقوق اعضاء ارگان به شیوه‌ای تنظیم می‌گردد که نه ابتکار عمل و آزادی فرد پایمال شود و نه چارچوب ارگان مختل گردد.

ماده‌ی یازدهم: تشکلات حزبی

۱- مبنای تشکیلات حزب، حوزه‌ی حزبی است و تعداد اعضاء هر حوزه نباید از سه نفر کمتر باشد.

۲- تشکلات حزبی از طریق کمیته‌ی روستا، محله، شهر، منطقه، شهرستان و مرکز اداره می‌شوند.

۳- وظائف حوزه‌ها و کمیته‌ها ترویج و تبلیغ سیاست حزب در میان توده‌های مردم و اجرای تصمیمات کمیته‌ی مرکزی و ارگان‌های مسئول مربوطه و اداره‌ی امور حزب است.

۴- هر کمیته‌ی تشکیلاتی از سوی اعضاء آن یا نمایندگان آنها انتخاب می‌شود.

۵- بالاترین ارگان هر یک از تشکلات حزبی کنفرانس آن می‌باشد که هر دو سال یک بار با شرکت اعضاء حزبی تشکیلات مربوطه یا نمایندگان آنان برگزار می‌شود.

۶- تشکلات حزبی در حوزه‌ی فعالیت خویش می‌توانند دارای برنامه و پروژه‌ی کاری ویژه‌ی خود باشند.

تبصره:

- در شرایط ویژه، کمیته‌ی مرکزی می‌تواند شیوه‌های دیگری را برای سازماندهی حزب به تصویب برساند.
- تشکلات حزبی در خارج از کردستان طبق آیین‌نامه‌ی ویژه و مناسبی که به تصویب کمیته‌ی مرکزی رسیده باشد، اداره می‌شوند.
- سازمان‌های صنفی و ویژه‌ی وابسته به حزب، بخشی از قواره‌ی کار سازمانی حزب هستند که طبق آیین‌نامه ویژه‌ی این سازمان‌ها، شیوه‌ی فعالیت‌شان به موازات حزب از سوی کمیته‌ی مرکزی تعیین می‌گردد.

فصل پنجم

ارگان‌های رهبری حزب

ماده‌ی دوازدهم: کنگره‌ی حزب

- کنگره بالاترین ارگان حزب است.
- کنگره هر دو سال یک بار با حضور اعضاء اصلی و علی‌البدل کمیته‌ی مرکزی و نمایندگان منتخب کنفرانس‌های اعضاء حزب برگزار می‌گردد.
- نسبت اعضاء منتخب در کنفرانس‌ها برای شرکت در کنگره باید بیش از شمار اعضایی باشد که

مستقیماً با حق رأی در کنگره حضور می‌یابند.
وظائف و اختیارات کنگره:

- مشی سیاسی و استراتژیک حزب را تعیین می‌کند.
 - گزارش کمیته‌ی مرکزی را ارزیابی نموده و پس از اعمال ملاحظات لازم و گنجاندن نقطه‌نظرات شرکت‌کنندگان در کنگره، به تصویب می‌رساند.
 - برنامه و اساسنامه‌ی حزب را تصویب می‌کند و در صورت لزوم مورد بازنگری قرار می‌دهد.
 - اعضاء اصلی و علی‌البدل کمیته‌ی مرکزی را از میان اعضاء کنگره انتخاب می‌نماید.
- تبصره:

- کمیته‌ی مرکزی می‌تواند حداکثر به تعداد یک چهارم اعضاء اصلی خود، از اعضاء حزب را مستقیماً و با داشتن حق رأی به کنگره دعوت کند.
- افرادی که از این حق کمیته‌ی مرکزی برخوردار می‌گردند، نباید در انتخابات هیچ کدام از کنفرانس‌های تدارکاتی کنگره شرکت داشته باشند.
- نسبت نمایندگان هر حوزه‌ی حزبی جهت شرکت در کنگره بر مبنای تعداد نمایندگان آن تعیین می‌گردد، مشروط بر اینکه دست‌کم دوسوم اعضاء آن حوزه در کنفرانس پیش از کنگره شرکت نمایند. در غیر این صورت، تعداد شرکت‌کنندگان در کنفرانس مبنا قرار خواهد گرفت.

- رهبری منتخب کنگره در نخستین جلسه‌ی خویش یکی از اعضاء خود را به عنوان دبیرکل انتخاب کرده و به شرکت کنندگان در کنگره معرفی می‌کند.

معیار کاندیداتوری اعضاء رهبری

افرادی می‌توانند به عضویت اصلی یا علی‌البدل کمیته‌ی مرکزی انتخاب شوند که:

- پنج سال سابقه‌ی عضویت فعال در تشکلات حزبی را دارا باشند.

- قادر به تحلیل موضوعات سیاسی و سخنوری و نگارش باشند.

- از توانمندی اداره‌ی یک ارگان مستقل حزبی برخوردار باشند.

- حاضر به قبول مسئولیت باشند.

ماده سیزدهم: وظائف و صلاحیت‌های کمیته‌ی مرکزی

۱- در فاصله‌ی میان دو کنگره، کمیته‌ی مرکزی بالاترین ارگان حزب است و امور حزبی را اداره می‌کند.

۲- وظائف و صلاحیت‌های کمیته‌ی مرکزی به شرح زیر است:

- دبیرکل حزب، هیأت اجرایی و جانشین دبیرکل را انتخاب می‌کند.

- مسئول نظارت و تصمیم‌گیری در مورد سیاست

- کلان حزب در چارچوب مصوبات کنگره است.
- مسئول درآمدها و هزینه‌های حزب بوده و میزان حق عضویت اعضاء حزب را تعیین می‌نماید.
- دست‌کم هر سال چهار بار تشکیل جلسه می‌دهد.
- اعضاء علی‌البدل در جلسات کمیته‌ی مرکزی شرکت می‌کنند و دارای رأی مشورتی می‌باشند.
- تمهیدات لازم جهت برگزاری کنگره و شیوه‌ی انتخاب کمیته‌ی مرکزی را به تصویب می‌رساند.
- مسئول تصویب شیوه‌ی انعقاد هم‌پیمانی و همکاری با احزاب و نیروهای سیاسی است.
- مسئول تقسیم کار میان اعضاء کمیته‌ی مرکزی و در عین حال پاسخگو کردن اعضاء کمیته‌ی مرکزی است.
- مسئول تدوین آیین‌نامه‌ی ارگان‌های حزبی و نظارت بر نحوه‌ی اجرای آنها است.
- تشکیل یا انحلال هر نهاد حزبی با پیشنهاد هیئت اجرایی و تصویب کمیته‌ی مرکزی صورت می‌گیرد.
- جلسات کمیته‌ی مرکزی با شرکت دست‌کم دوسوم اعضاء اصلی رسمیت خواهند یافت.
- مصوبات جلسه‌ی کمیته‌ی مرکزی هنگامی قطعیت خواهند یافت که بیش از نیمی از کلیه‌ی اعضاء

اصلی یا دوسوم اعضاء اصلی حاضر در جلسه به آنها رأی داده باشند.

- کمیته‌ی مرکزی مؤظف است امورات دبیرکل و هیئت اجرایی را مورد بازخواست قرار دهد.

- در صورت ضرورت ترمیم کمیته‌ی مرکزی، این امر با انتخاب یک یا چند تن از اعضاء علی‌البدل به سمت عضویت اصلی کمیته‌ی مرکزی انجام می‌پذیرد.

- اگر یکی از اعضاء رهبری مرکب اشتباه یا اقدامی شود که به اعتبار حزب و رهبری خدشه وارد آورد، کمیته‌ی مرکزی حق دارد عنوان رهبری را از آن شخص پس بگیرد.

ماده‌ی چهاردهم: کنفرانس عمومی حزب

۱- کنفرانس عمومی حزب زمانی برگزار می‌گردد که:

- امکان برگزاری کنگره وجود نداشته باشد.

- مشکلاتی پیش آمده باشد که کمیته‌ی مرکزی قادر به حل آنها نباشد.

۲- در چنین شرایطی کنفرانس عمومی از صلاحیت کنگره برخوردار است.

۳- راهکار برگزاری کنفرانس عمومی حزب را کمیته‌ی مرکزی مشخص می‌سازد.

۴- کنفرانس عمومی از اعضاء اصلی و علی‌البدل

کمیته‌ی مرکزی و نمایندگان مراکز اداری تشکیل می‌گردد.

۵- شمار نمایندگان شرکت‌کننده در کنفرانس عمومی حزب از سوی کمیته‌ی مرکزی تعیین می‌گردد، مشروط بر اینکه نمایندگان منتخب از تعداد اعضاء اصلی و علی‌البدل کمیته‌ی مرکزی و آنهایی که مستقیماً و با دارا بودن حق رأی در کنفرانس عمومی شرکت می‌کنند، بیشتر باشد.

ماده‌ی پانزدهم: هیأت اجرایی

۱- هیأت اجرایی حزب از دبیرکل و شماری از اعضاء کمیته‌ی مرکزی تشکیل می‌شود که کمیته‌ی مرکزی در مورد آن تصمیم گرفته و انتخاب می‌کند.

۲- شمار اعضاء هیأت اجرایی از سوی دبیرکل حزب به کمیته‌ی مرکزی پیشنهاد گردیده و به رأی گذارده می‌شود. به هنگام رد صلاحیت هرکدام از کاندیداهای پیشنهادی، دبیرکل حق دارد جهت پرکردن این پست کاری، فرد دیگری را به منظور تصویب به کمیته‌ی مرکزی معرفی نماید.

۳- وظائف هیأت اجرایی عبارتند از:

- در حد فاصل زمانی دو جلسه‌ی کمیته‌ی مرکزی مسئول اجرای تصمیمات کمیته‌ی مرکزی حزب است.

- در چارچوب سیاست کلی حزب مواضع و دیدگاه‌های حزب را تبیین و اعلام می‌کند.
- عملکرد مراکز کاری را در جلسات خود ارزیابی کرده و تصمیمات مقتضی را اتخاذ خواهد کرد.
- جلسات خود را در حد لزوم تشکیل داده و گزارش فعالیت خود را به کمیته‌ی مرکزی ارائه خواهد کرد.
- تشکیل و یا انحلال یک ارگان با پیشنهاد هیأت اجرایی و تصویب کمیته‌ی مرکزی خواهد بود.
- هیأت اجرایی مسئول اداره، اموال منقول و غیرمنقول حزب است و طبق آیین‌نامه‌ای که به تصویب کمیته‌ی مرکزی می‌رسد، راهکارهای این اداره را مشخص می‌کند.

تبصره:

- ۱- افرادی می‌توانند از سوی دبیرکل جهت عضویت در هیأت اجرایی به کمیته‌ی مرکزی پیشنهاد شده و رأی اعتماد بگیرند که:
 - دست‌کم دو دوره عضو کمیته‌ی مرکزی بوده باشند.
 - قادر به اداره‌ی یکی از ارگان‌های حزبی باشند.
 - بر برنامه و اساسنامه‌ی حزب اشراف کامل داشته و قادر به تحلیل مسائل سیاسی باشند.
- ۲- مسائلی که به کل حزب مربوط هستند باید در کمیته‌ی مرکزی مورد بحث و تصمیم‌گیری قرار گیرند.

۳- تصمیمات مربوط به هر مرکز کاری، لازم است با حضور مسئول آن مرکز مورد بحث و تصمیم‌گیری قرار گیرد.

ماده‌ی شانزدهم: دبیرکل حزب

- فردی می‌تواند در پست دبیرکلی حزب جای گیرد که:
- دو دوره عضو هیأت اجرایی، یا سه دوره عضو کمیته‌ی مرکزی بوده باشد.
 - توانایی بیان سیاست و مواضع حزب را داشته باشد.
 - به کار جمعی اعتقاد داشته باشد.
 - به هنگام لزوم قادر به تصمیم‌گیری باشد.
- ۱- وظائف دبیرکل حزب:
- سخنگوی رسمی حزب است و در عین حال می‌تواند با تصویب هیأت اجرایی فردی را به عنوان سخنگوی رسمی حزب معرفی نماید.
 - مسئول روابط کلی حزب است.
 - مسئول ایجاد هماهنگی میان ارگان‌ها و مراکز مدیریتی حزب است.
 - در راستای حفظ وحدت تشکیلاتی صفوف حزب تلاش می‌کند.
- ۲- دبیرکل با همکاری جانشین دبیرکل وظائف خود را به انجام رسانده و در غیاب دبیرکل، جانشین وی به این وظائف عمل خواهد کرد.

ماده‌ی هفدهم: ارگان پژوهش و برنامه‌ریزی سیاسی

۱- ارگان پژوهش و برنامه‌ریزی از اعضاء کمیته‌ی مرکزی و افراد آگاه به سیاست‌های حزب تشکیل می‌شود.

- مسئول این ارگان عضو هیأت اجرایی است.

۲- وظیفه و صلاحیت این ارگان به شیوه‌ی زیر است:

- در خصوص تحولات جهان، منطقه، ایران و کوردستان اطلاعات گردآوری می‌کند و پس از مطالعه و تجزیه و تحلیل موضوعات و رویدادها، نحوه‌ی نگرش و موضع حزب را به رهبری ارائه می‌دهد. کلیه‌ی موضوعات پیشنهاد شده‌ی این ارگان به رهبری حزب در چارچوب مصوبات کنگره خواهند بود.

- در خصوص مناسبت‌ها و مسائل ویژه که لازم است حزب در مورد آنها موضعگیری نماید، این ارگان موضوع مربوطه را با هیأت اجرایی بررسی می‌نماید و اگر ضرورت دانسته شد، رهبری حزب در مورد آن بیانیه یا اطلاعیه‌ی رسمی صادر خواهد کرد.

- آیین‌نامه‌ی کاری ارگان‌ها و مراکز کاری حزب را با هماهنگی با ارگان‌ها بررسی کرده و آنها را جهت تصویب به رهبری حزب ارائه خواهد داد.

- دستور کار مراکزکاری و ارگان‌های حزب را بررسی کرده و نقطه‌نظرات خود را به رهبری حزب ارائه خواهد داد.

- ارزیابی خود را در مورد سیاست تبلیغاتی و رسانه‌ای حزب به کمیته‌ی مرکزی حزب ارائه می‌دهد.

ماده‌ی هجدهم: مراکز کاری حزب

۱- مراکزکاری حزب طبق تشخیص و تصویب کمیته‌ی مرکزی تعیین می‌گردند.

۲- این مراکز طبق استراتژی بلندمدت و برنامه‌ی کاری سالانه و چند ساله‌ی خود که در کمیته‌ی مرکزی به تصویب می‌رسند، فعالیت می‌کنند.

۳- هرکدام از این مراکز در چارچوب آیین‌نامه‌ی مربوطه در پیشبرد استراتژی و اجرای برنامه‌ی کاری و تصمیمات کاری روزانه‌ی خود مستقل می‌باشند.

فصل ششم

درآمد حزب

ماده‌ی نوزدهم: منابع مالی حزب

منابع مالی حزب عبارتند از:

۱- حق عضویت اعضاء حزب.

۲- کمک‌های مالی اعضاء، هواداران و دوستان حزب.

۳- درآمدهای حاصله از پروژه‌ها و سرمایه‌گذاری‌ها.

۴- آبونمان تشکلات حزبی.

فصل هفتم

چند پرنسیپ کلی

- مکانیسم کار و فعالیت و جلسات و کنفرانس‌های حزب به شیوه‌ی سیستماتیک و طرح و برنامه‌ی مدون به پیش برده می‌شود. کل تشکیلات و ارگان‌ها و کارگروه‌های حزب دارای طرح و برنامه‌ی کاری مدون و مختص به خود بوده و بر مبنای آنها عمل خواهند کرد.

- به منظور ارج نهادن به نقش زنان در صفوف حزب، باید اهمیت بسیاری به تعلیم و آموزش آنها داده شود تا فرصت توانمندسازی لازم برای آنان جهت اداره‌ی امور در بخش‌های گوناگون فعالیت‌های حزبی فراهم آید. همچنین باید مکانیسم مناسبی به منظور شرکت زنان در رهبری حزب و دیگر ارگان‌های مدیریتی حزب مورد توجه قرار گرفته و از پرنسیپ «تبعیض مثبت» نیز استفاده شود.

- در درون حزب، ضمن اهمیت دادن به شخصیت اعضاء حزب و محترم شمردن حقوق آنان، همه مؤظف به حفظ دیسیپلین و انسجام هستند و هرگونه اقدامی که به نظم داخلی زیان برساند، از سوی هرکس و در هر رتبه‌ی تشکیلاتی که باشد، مستوجب بازخواست خواهد بود.

به‌نامه و پیره‌وی نیوخۆی حیزبی
دیموکراتی کوردستانی ئێران

په‌سندکراوی کۆنگره‌ی ٧١ کۆنگره‌ی
یه‌گرتنه‌وه‌ی دیموکراته‌کان

(١٥ و ١٦ ی رێبه‌ندانی ١٤٠٣ ی هه‌تاوی)

پیشه‌کی

کوردستان له‌و پانتا جوغرافیاییه‌دا هه‌لکه‌وتوه، که به‌ ناوچه‌ی رۆژه‌لاتی نیوه‌راست ناودی‌ر کراوه. به‌ هۆی ئه‌وه‌ی له‌ بواری سه‌رچاوه‌ سروشتیه‌کانه‌وه هه‌ریمیک‌ی ده‌وله‌مهنده، شوینی سه‌ره‌لدانی چه‌ندین شارستانییه‌تی میژوویی و ئایینی جیاوازه و له‌ بواری نه‌ته‌وه‌یی و کولتوورییه‌وه ناوچه‌یه‌کی فره‌رهنکه و له‌نیو ئه‌و پیکهاته‌ جوړاو‌جوړه‌دا که له‌و ناوچه‌یه‌ نیشه‌جین، کوردیش‌خاوه‌نی شارستانییه‌تیک‌ی دیرینه. به‌لام له‌گه‌ل خه‌باتیک‌ی دوورودیژ و خویناوی چه‌ندین هۆکار‌ریگر بوون له‌وه‌ی کورد ئه‌و ئیمکانه‌ی بۆ بره‌خسێ وه‌ک نه‌ته‌وه‌یه‌ک ببیته‌خاوه‌نی ده‌سه‌لاتی نه‌ته‌وه‌یی خۆی، به‌ تایبه‌تی له‌ میژووی هاوچه‌رخدا ده‌توانین ئیشاره به‌وه به‌کین که دوا‌ی کۆتاییهاتنی شه‌ری یه‌که‌می جیهانی و په‌وتی پیکه‌ینانی ده‌وله‌ت-نه‌ته‌وه‌کان له‌ رۆژه‌لاتی نیوه‌راست نه‌بوونی وشیاریی نه‌ته‌وه‌یی کورد له‌ ئاستی پێویستدا له‌ سه‌ره‌تای سه‌ده‌ی بیسته‌مدا له‌ لایه‌ک و ده‌ستتێوه‌ردانی نادادپه‌روه‌رانه‌ی زله‌یژه‌کانی ئه‌و سه‌رده‌مه له‌ کاروباری ناوچه‌که‌ی ئیمه‌دا له‌ لایه‌کی دیکه‌وه، بوون به‌ هۆی بێ‌به‌شکرانی نه‌ته‌وه‌ی کورد له‌ ده‌وله‌تی سه‌ربه‌خۆی خۆی. ئه‌م

بارودۆخه‌ بوو به‌ هۆی دارشتنی سنووری ده‌وله‌ت-
 نه‌ته‌وه‌ تازه‌ پێک‌هاتوو‌ه‌کانی ناوچه‌که‌ به‌ قازانجی
 چه‌ند نه‌ته‌وه‌یه‌ک و له‌سه‌ر حیسابی دووباره‌
 دابه‌شکردنه‌وه‌ی کوردستان و حاشاکردن له‌ پێناسی
 نه‌ته‌وه‌یی کورد و مافی به‌شداربوونی ئه‌م نه‌ته‌وه‌یه‌
 له‌ ده‌سه‌لاتی سیاسیدا. هه‌ر ئه‌و غه‌دره‌ میژوو‌یی‌ه‌ش
 بوو به‌ سه‌ره‌تای ده‌وره‌یه‌کی نوێی خوێناوی و
 پرتیچوو له‌ خه‌باتی پرزگاری‌خوازان‌ه‌ی نه‌ته‌وه‌ی
 کورد له‌ پێناوی وه‌دییه‌پێنانی مافی دیاریکردنی
 چاره‌نووسدا، و ده‌کرێ به‌ راشکاوی بڵێن که‌ میژووی
 خه‌باتی نه‌ته‌وه‌ی کورد به‌یه‌کیک له‌ خوێناو‌یت‌رین و
 درێژخایه‌نت‌رین به‌شه‌کانی میژووی خه‌باتی گه‌لانی
 زۆرلیک‌راوی ئه‌م جیهانه‌ داده‌نرێ.

هه‌رچه‌ند پلانی سه‌پینه‌وه‌ی سیستematیکی پێناسی
 نه‌ته‌وه‌یی کورد له‌ ئێرانیشدا به‌شیکی جیا‌نه‌ک‌راو له‌
 پرۆژه‌ی «ده‌وله‌ت-نه‌ته‌وه‌ی ئێرانی» به‌هاتنه‌سه‌رکاری
 په‌زاشای په‌هله‌وی بووه‌، به‌لام هه‌موو ئه‌و هه‌ولانه‌
 نه‌یان‌توانیوه‌ پێ له‌ په‌وتی سروشتی گه‌شه‌سه‌ندنی
 میژوو‌یی که‌سایه‌تی نه‌ته‌وه‌یی کورد له‌ پۆژه‌ه‌لاتی
 کوردستاندا بگرن. ناسیۆنالیزمی مۆدێرنی کورد له‌
 پۆژه‌ه‌لاتی کوردستانیش، که‌ به‌ شیوه‌یه‌کی به‌رچاو له‌
 لایه‌که‌وه‌ به‌ره‌می پێگه‌یشتنی باب‌ه‌تی کۆمه‌لگه‌ی

کوردی و له لایه‌کی دیکه‌شه‌وه به‌ره‌مه‌می خه‌باتی نه‌ته‌وه‌یی بژارده‌کانی کورد بوو، له‌رِگه‌ی پیکه‌ینانی کۆمه‌له‌ی «ژ.ک» له ۲۵ ی‌گه‌لاوێژی سالی ۱۳۲۱ ی‌هه‌تاوی (۱۹۴۲ ی‌زایی‌نی) دا شییوازی ریک‌خراوه‌یی به‌خۆیه‌وه‌گرت. پیناسه‌ی کۆمه‌له‌ی «ژ.ک» بنچینه‌ی له‌سه‌ر به‌رزبوونه‌وه‌ی بیرى نه‌ته‌وه‌یی و هه‌ول‌ی پرزگاریی کورد له‌هه‌موو کوردستان و دامه‌زاندنی ده‌وله‌تی نه‌ته‌وه‌یی بو کورد بوو. ژ.ک له‌پاش ۳ سال، به‌هۆی به‌رینبوونه‌وه‌ی مه‌ودای چالاکی و له‌سه‌روبه‌ندی پیکهاتنی زه‌مینه‌بو پیکه‌ینانی ده‌سه‌لاتیکى کوردی له‌پۆژه‌لاتی کوردستان که‌هه‌موو چین و توێژه‌کانی ئه‌و سه‌رده‌مه‌ی کۆمه‌لگه‌ی کورده‌واری له‌پیزه‌کانی خۆیدا جى بکاته‌وه، جی‌گای خۆی دا به‌حیزبى دیموکراتى کوردستان. به‌م پێیه، حیزبى دیموکراتى کوردستان به‌رێبه‌رایه‌تیى پێشه‌وا قازى محهممه‌د، له‌سه‌ر بنه‌ما و میژووی کۆمه‌له‌ی ژ.ک له ۲۵ ی‌گه‌لاوێژی سالی ۱۳۲۴ ی‌هه‌تاوی به‌رامبه‌ر به‌ ۱۶ ی‌ئووتى ۱۹۴۵ ی‌زایی‌نیدا دامه‌زرا.

دامه‌زرا‌نى حیزبى دیموکراتى کوردستان له‌سه‌ر بناغه‌ی کۆمه‌له‌ی «ژ.ک» به‌نوخته‌گۆرانیکی گرینگ له‌میژووی گه‌لی کوردا و به‌سه‌ره‌تای قوناغیکى نوێ له‌خه‌باتى نه‌ته‌وه‌که‌مان ده‌ژمێردری. به‌رێبه‌رایه‌تیى ئه‌م حیزبه‌بوو که‌گه‌لی کورد بو‌یه‌که‌م

جار له میژووی خۆیدا توانی کۆماری کوردستان له به‌شیکی کوردستاندا دابمه‌زێنی. کۆماری کوردستان بۆ یه‌که‌م جار ستاتووی ده‌سه‌لاتی کوردیی به‌ شیوه‌یه‌کی مۆدیرن و به‌ نیوه‌رۆکیکی دیموکراتیکه‌وه نیشان دا. هه‌رچه‌ند کۆماری کوردستان پاش نیزیکه‌ی ١١ مانگ ده‌سه‌لاتداریی دیموکراتیک، به‌ هۆی هێرشێ ده‌سه‌لاتی پاشایه‌تی ئه‌و سه‌رده‌مه‌ی ئێران‌ه‌وه جوانه‌مه‌رگ کرا، به‌لام ئه‌زمونی دیموکراتیکیی ده‌سه‌لاتداری له‌ کۆماری کوردستاندا به‌ لاپه‌ره‌یه‌کی زێڕینی میژووی خه‌باتی سیاسیی گه‌لی کورد له‌ پێناوی وه‌دییه‌نانی مافه‌ نه‌ته‌وه‌یی و دیموکراتیکه‌کانیدا دێته‌ ئه‌ژمار. دامه‌زرانی کۆماری کوردستان که‌ له‌ جێدا بنه‌مای له‌سه‌ر ئه‌سلی پێزگرتن له‌ ئێرا ده‌ی خه‌لکی کوردستان له‌ لایه‌ک و هه‌ولدان له‌ پێناوی پێکه‌وه‌ ژيانیکیی ئاشتیانه له‌گه‌ڵ نه‌ته‌وه‌کانی دراوسێی له‌ لایه‌کی دیکه‌وه دانرابوو، نه‌ک هه‌ر له‌ ئاستی کوردستان و ئێرانی ئه‌و سه‌رده‌مه‌دا، به‌لکوو هه‌م ئه‌وسا و هه‌م ئێستا له‌ هه‌موو پۆژه‌ه‌لاتی نیوه‌راستدا به‌ رووداوێکی گ‌رنگ داده‌نرا و داده‌نری. هه‌رچه‌ند پێشه‌وا قازی محه‌مه‌د و به‌شیکی دیکه‌ له‌ پێبه‌رانی حیزب و کۆمار به‌ فه‌رمانی پ‌ژیمی پاشایه‌تی ئێران له‌

سېدارە دران، بەلام ئەزموونى نەتەۋەيى، دېمۇكراتىك
 و يېشكەۋتنخۋازانەى كۆمارى كوردستان ھەروا
 پىئىشانىدەرى نەۋە لە دۋاى نەۋەى بزووتنەۋەى
 پىزگارخۋازانەى گەلى كورد بوۋە و دەبى.

لەگەل ئەۋەى تېكچوون ۋە ھەلەشانەۋەى كۆمارى
 كوردستان زەبرىكى گەۋرە بوو كە لە پەيكەرى
 حىزبى دېمۇكراتى كوردستان درا، تېكۆشەرانى ئەم
 حىزبە لە ماۋەيەكى بە نىسبەت كورتدا خۇيان پىك
 خستەۋە و خەباتى پىزگارخۋازانەى نەتەۋەيىيان
 دەست پىكردەۋە.

حىزبى دېمۇكراتى كوردستان لە ماۋەى ۸ دەيە
 تەمەنى خۇيدا زۆر فەسلى زىپىنى لە مېژوۋى
 نەتەۋەى كورددا تۆمار كردوون، زۆر سەركەۋتنى
 گەۋرەى بە دەست ھېناۋن و توۋشى نوشوستى و
 پاشەكشەش بوۋە.

بىجگە لە دامەزراندنى كۆمارى كوردستان كە
 لوۋتكەى سەركەۋتنى ئەم حىزبە و بە گشتى
 بزووتنەۋەى پىزگارى خۋازىي كورد بوو، ئەم حىزبە
 بزووتنەۋەى پىشكۆى سالانى ۴۷ - ۱۳۴۶ى بەرپا
 كردو، چەند جار لە ململانەى ھەلپىزاردندا خۆى
 تاقى كردۆتەۋە و ھەموو جارى سەركەۋتنى
 بەدەست ھېناۋە و سەرەنجام بۆ ماۋەى پىتر لە چۋار

دهیه خهباتیکی قاره‌مانانه‌ی به‌دژی دیکتاتۆری و سه‌ره‌پۆیی کۆماری ئیسلامی به‌پیره‌ بردوه. ئهم حیزبه هه‌ر له‌و کاته‌دا تیکچوونی کۆماری کوردستان و تیکشکانی پاپه‌پینی چه‌کدارانه‌ی ٤٧-١٣٤٦ی به‌خۆوه دیوه و چه‌ند جار له‌ ده‌ورانی پێژیمی پاشایه‌تی و پێژیمی ئیسلامیدا که‌وتۆته به‌ر په‌لاماری پۆلیس و هێزه سه‌رکوکه‌ره‌کان و به‌سه‌دان و هه‌زاران تیکۆشه‌ری که‌وتوونه‌ته زیندانه‌وه که‌ زۆربه‌یان هوکمی قورس و ته‌نانه‌ت ئیعدامیان به‌سه‌ردا سه‌پاوه و سه‌دان که‌سیان ئه‌و هوکمه‌یان له‌سه‌ر جێبه‌جێ کراوه.

حیزبی دیموکراتی کوردستان له‌و خه‌باته قاره‌مانانه و پر له‌ شانازییه‌دا زیاتر له‌ پێنج هه‌زار کادر و ئه‌ندامی شه‌هید بوون که به‌ ده‌یان که‌سیان کادری پێبه‌ری بوون و، له سه‌رووی هه‌مووشیانه‌وه ناوی سێ پێبه‌ری پایه‌به‌رز: پێشه‌وا قازی محه‌ممه‌د، دوکتور قاسملوو و دوکتور شه‌ره‌فکه‌ندی ده‌ره‌وشینه‌وه. له‌ نیوان مه‌ودای لیکدابرانی ساڵی ١٣٨٥ی هه‌تاویی ریزه‌کانی حیزب و کونگره‌ی یه‌کگرته‌وه‌ی دیموکراته‌کاندا له‌ په‌وتی خه‌بات بو‌وه‌ده‌سته‌ته‌ییانی مافه‌کانی گه‌لی کورد له‌ رۆژه‌لاتی کوردستان و له‌ سه‌نگه‌ری به‌ره‌نگاری به‌دژی سیاسه‌تی دوژمنانه‌ی

كۆمارى ئىسلامىدا، ژمارەيەكى بەرچاوى دىكە لە
 تىكۆشەرانى ھەر دوو لايەنى دىمۇكرات بە ھۆي پىلان
 و تاوانە تىرۆرىستىيەكانى پىژىمى كۆمارى ئىسلامىي
 ئىرانەوہ شەھىد و برىندار بوون، بە دەيان جار
 بىكە و بارەگاكانى حىزب لەلايەن ھىزە نىزامىيەكانى
 كۆمارى ئىسلامىيەوہ بە چەكى قورسى وەك تۆپخانە
 و مووشك و فرۆكەي شەركەر كەوتوونەتە بەر پەلامار
 و ھىرش كە قوورستىرىنيان مووشەكبىرانى بىكە و
 بارەگاكانى دىمۇكرات لە ۱۷ى خەرمانانى ۱۳۹۷
 و ھەرۋەھا پايىزى ۱۴۰۱ ھەتاوى بوو كە لەو دوو
 رووداۋەدا ۲۹ كەس لە كادر و پىشەمەرگە و ئەندامانى
 رىبەرىي حىزب شەھىد و دەيان كەس برىندار بوون.
 لەگەل ھەموو ئەو كەندوكۆسپانەي سەر پىگاي
 خەباتدا تىكۆشەرانى ھەردوو لاي دىمۇكرات لەو
 ماوہ زەمەنىيەدا لە تىكۆشان و خەبات بو دەستەبەر
 كوردنى مافەكانى گەلى كورد بەردەوام بوون و ھەركام
 بەشىۋازى خۇيان لە شكلى خەباتى پىشەمەرگانە
 و پاساندا لە نىوشار و گوندەكانى پۆژھەلاتى
 كوردستان حىزورى چالاكيان ھەبووہ. ئەو ھەرەكەت
 و جموجۆلانە لەو قۇناخە ھەستىارەدا توانىويانە ورە
 و وزەيەكى تايبەت وەبەر بزوتنەوہى كورد بەگشتى
 و خەباتى جەماوہرى بەتايىبەتى بدەن و ھىوايەكى

نۆی به سه‌رکه‌وتن بۆ به‌ده‌سته‌هێنانی مافه‌کانی گه‌لی
 کورد له‌ دلی کۆمه‌لانی خه‌لکدا پێک بێنن.
 حیزبی دیموکرات له‌ میژووی ده‌یان ساله‌ی خۆیدا،
 چه‌ند جار له‌ ئاکامی ناکۆکیی نئوخۆییدا تووشی
 لێک‌داب‌پ‌ران و چه‌ند پارچه‌یی بووه‌ و تیکۆشه‌رانی ئهم
 حیزبه‌ له‌ جياتی تیکۆشان له‌ حیزبێکی واحیددا
 بوون به‌ دوو به‌ش و به‌جیا تیکۆشان و خه‌باتی
 خۆیان درێژه‌ داوه‌، به‌لام دواتر که‌وتوو‌نه‌ته‌وه‌ سه‌ر
 یه‌ک. له‌ زۆربه‌ی ئهم حاله‌تانه‌دا تیکۆشه‌رانی
 دیموکرات سه‌ره‌پای ناکۆکییان له‌گه‌ڵ یه‌کتر و
 تیکۆشانی به‌جیایان، هه‌م له‌سه‌ر خه‌بات بۆ
 مافه‌کانی نه‌ته‌وه‌ی کورد و ئامانجه‌ له‌میژینه‌کانی
 حیزبی دیموکرات به‌رده‌وام بوون، هه‌م به‌رگرییان
 له‌ میژوو و شانازییه‌کانی ئهم حیزبه‌ کردوه‌. ئهم
 لێک‌داب‌پ‌رانه‌، سه‌ره‌پای تالی و نه‌خ‌وا‌زرا‌وب‌وونیان
 به‌شێکن له‌ میژووی حیزبی دیموکرات. به‌و پێیه‌
 ئیستا که‌ حیزبی دیموکراتی کوردستان کونگره‌ی
 چه‌ده‌ و حیزبی دیموکراتی کوردستانی ئێران
 کونگره‌ی شازده‌یان گرتوه‌، کونگره‌ی یه‌ک‌گرتنه‌وه‌ی
 دیموکراته‌کان به‌ ته‌وافوقی هه‌ردوو لایه‌ن کونگره‌ی
 چه‌ده‌هه‌می حیزبی دیموکرات ده‌بی.

له پاش ده‌ستپیکې پرۆسه‌ی سه‌قه‌تی دروستکردنی ده‌ولت-نه‌ته‌وه له ئیران، ده‌سه‌لاتی فه‌رمان‌پره‌وا چ له سه‌رده‌می پاشایه‌تی و چ له سه‌رده‌می کۆماری ئیسلامیدا، هیچ کات ئاماده نه‌بووه هه‌نگاو‌یک بو چاره‌سه‌ری پرسی نه‌ته‌وايه‌تی کورد و نه‌ته‌وه‌کانی دیکه‌ی نیو ئیران هه‌لینیته‌وه. پروانگه‌ی ته‌واويه‌ت‌خو‌ازانه‌ی ده‌سه‌لاتی فه‌رمان‌پره‌وا و حاشاکردن له فره‌نه‌ته‌وه‌بوونی ئیران و پرسی په‌وای نه‌ته‌وايه‌تی کورد، هوکاري به‌رده‌وامی ئه‌و پرسه‌ بووه.

مه‌سه‌له‌ی کورد له ئیراندا به‌رده‌وام نه‌ک هه‌ر له لایه‌ن ده‌سه‌لاتی ناوه‌ندییه‌وه، به‌لکوو له لایه‌ن ناسیۆنالیزمی ئیرانی له ده‌روه‌ی ده‌سه‌لات و ته‌نانه‌ت له لایه‌ن به‌شیک له ئۆپوزیسیۆنی سه‌رانسه‌ریی ئیرانییه‌وه وه‌ک مه‌سه‌له‌یه‌کی نه‌ته‌وه‌یی حاشای لی‌کراوه. گرفت‌ی ئه‌و پروانگه‌یه‌ له‌وه‌دایه‌ که له‌بری ئه‌وه‌ی نیوه‌روکی نه‌ته‌وه‌یی مه‌سه‌له‌ی کورد و مافی ئه‌م گه‌له‌ بو بریاردان له‌سه‌ر چاره‌نووسی خۆی بکا به‌بنه‌ما، ده‌یه‌ه‌وئ له‌ پێی چا‌ونوو‌قاندن و خو‌گی‌ل‌کردن له‌و راستیه‌وه، هه‌ول بو پاراستنی هیژمۆنی پیناسی نه‌ته‌وه‌ی حاکم بدا. وه‌کتا‌بو‌را‌گرتن و به‌بنه‌ما وه‌رگرتنی ته‌واويه‌تی ئه‌رزیی ئیرانی

شتیک نیه جگه له ئامرازیک له خزمه‌تی ئه‌و بیره نادیموکراتیک و دژه مرۆڤایه‌تییه‌دا.

هه‌ر به‌ هۆی ئه‌و روانگه‌ ته‌واویه‌ت‌خو‌ازانه‌ی تووێژی ده‌سه‌لاتداره‌وه‌یه‌ که‌ ته‌نانه‌ت باسی دیموکراسییش له‌ پێوه‌ندی له‌گه‌ڵ پرس‌ی نه‌ته‌وایه‌تی له‌ ئێراندا، خوێندنه‌وه‌یه‌کی چه‌واشه‌کارانه‌ی بو‌ ده‌کری. بزوو‌تنه‌وه‌ی کورد له‌ ره‌وتی خویدا هه‌میشه‌ نه‌بوونی دیموکراسی به‌ هۆکاریکی گرینگی چاره‌سه‌رنه‌کرانی مه‌سه‌له‌ی کورد داناوه‌. ئه‌زموونه‌کانی رابردوو ده‌ری ده‌خه‌ن که‌ نه‌ته‌وه‌ی کورد به‌رده‌وام خو‌ازیاری چاره‌سه‌ری دیموکراتییانه‌ی مه‌سه‌له‌ی نه‌ته‌وه‌یی کورد له‌ پۆژه‌لاتی کوردستان بووه‌. به‌لام به‌داخه‌وه‌ له‌به‌ر نادیموکرات‌بوونی ده‌سه‌لاتی زāl به‌سه‌ر کوردستاندا، به‌رده‌وام ویستی ئاشتی‌خو‌ازانه‌ی گه‌لی کورد به‌ زمانیکی نادیموکراتیک و تیکه‌ل به‌ زه‌بروزه‌نگ ولام دراوه‌ته‌وه‌. نییه‌تی ئاشتی‌خو‌ازانه‌ و ویستی که‌لک‌وه‌رگرتن له‌ دیالوگ و تووێژ بو‌ چاره‌سه‌ری مه‌سه‌له‌ی نه‌ته‌وایه‌تی کورد له‌ پۆژه‌لاتی کوردستان یان هه‌ر له‌ لایه‌ن نوێنه‌رانی ده‌سه‌لاتی فه‌رمانه‌په‌واوه‌ ره‌ت کراوه‌ته‌وه‌، یان وه‌ک داویک بو‌ له‌نیو‌بردنی رێبه‌رانی سیاسی و لاوازکردنی بزوو‌تنه‌وه‌ی کورد، که‌لکی لی‌ وه‌رگیراوه‌.

نهموون و په‌وتی پرووداوه‌کان ده‌ریان خستوه که
 پرژه‌ی دروستکردنی ده‌ولت-نه‌ته‌وه‌ی ئیرانی
 له‌سهر بنه‌مای کوکړدنه‌وه‌ی ده‌سه‌لات له‌ناوهند
 و حاشاکردن له‌پیناسی نه‌ته‌وه‌کانی ئیران و
 سه‌پاندنی پیناسی نه‌ته‌وه‌یه‌ک به‌سهر ههموو
 نه‌ته‌وه‌کانی دیکه‌دا، هیچ کاتیک جیی نه‌گرتوه.
 له‌ئارادابوونی پرسى نه‌ته‌وه‌کان وه‌ک گرینگترین
 پرسى سیاسى له‌ئیرانی نه‌مړودا، به‌لگه‌یه‌کی
 حاشاه‌لنه‌گری نه‌و راستییه‌ه. سووربوون له‌سهر
 په‌وتی ناسیونالیزمی ته‌واو په‌ت‌خوازی ئیرانییش که
 هر له‌سهره‌تاوه به‌سه‌قه‌تی له‌دایک بووه، شتیک
 نییه جگه له‌هه‌ولیکى نابهرپرسانه به‌ئاقاری
 دریژهدان به‌سه‌ننه‌رگه‌راییه‌کی میژوویى و له‌سهر
 حیسابی لیل‌کردنی ههرچی زیاتری ئاسوی
 پیکه‌وه‌ژیانی داوته‌له‌بان‌ه‌ی نه‌ته‌وه‌کانی نیو ئیران.
 هر بویه، له‌پوانگه‌ی حیزبی دیموکراتی کوردستانی
 ئیرانه‌وه، له‌بهر پرووناکایی نه‌و خاله‌ی سهره‌وه‌دا و به
 له‌بهرچاو گرتنی ویستی له‌میژینه‌ی نه‌ته‌وه‌ی کورد
 و په‌وتی سیاسیی ئیستای کوردستان، مه‌سه‌له‌ی
 نه‌ته‌واپه‌تیى کورد ته‌نیا کاتیک به‌ته‌واوی
 چاره‌سهر ده‌کړئ که په‌وتی سروشتیى خو‌ی بېړئ
 و ویستی ئازادانه‌ی نه‌ته‌وه‌ی کورد بکا به‌بنچینه.

ده‌رتانی پیکه‌وه‌ژیانی داخوازانه‌ی نه‌ته‌وه‌کانی ئێرانی‌ش -سه‌ره‌رای ئه‌و میژووه‌ پرسته‌م و کاره‌ساته‌ی رابردوو- کاتیک ده‌ره‌خسێ که بێ ئه‌ملاوئه‌ولا ریزگرتن له ئیراده‌ی سیاسی نه‌ته‌وه‌کانی نێو ئێران و یه‌ک له‌وان نه‌ته‌وه‌ی کورد له‌ پۆژه‌لاتی کوردستان، بکری به‌ بنه‌مای چاره‌سه‌ری پرسێ نه‌ته‌وه‌یی بۆ داها‌تووی ئێران.

نێوه‌رۆکی به‌نامه‌ی حیزبی دیموکراتی کوردستانی ئێران په‌نگدانه‌وه‌ی ویستی نه‌ته‌وه‌یی و دیموکراتیکی خه‌لکی کوردستانه. ئه‌ندامان و لایه‌نگرانی حیزب ده‌بێ ئه‌م به‌نامه‌یه‌ به‌رنه‌ نێو کۆمه‌لانی خه‌لکی کوردستان و نێوه‌رۆکی به‌نده‌کانی بۆ خه‌لک شی بکه‌نه‌وه. هاوڕێیانی حیزبی له‌گه‌ڵ ئه‌وه‌ی پوونکردنه‌وه‌ی بیروپرای حیزب له‌سه‌ر مه‌سه‌له‌ سیاسی و ئابووری و کۆمه‌لایه‌تی و فه‌ره‌ه‌نگییه‌کان بۆ کۆمه‌لانی خه‌لک به‌ ئه‌رکی خۆیان ده‌زانن، ده‌بێ له‌ پێناو پته‌وکردنی هه‌رچی زیاتری پێوه‌ندی به‌رینی حیزب و گه‌ل و، گه‌شه‌دارترکردنی بواری دیموکراتییانه‌ی بزووتنه‌وه‌ی گه‌له‌که‌مان، به‌ سینگ‌فراوانییه‌وه‌ پیشوازی له‌ په‌خنه‌ و پێنۆینی و پیشنیاری ئه‌وانیش بکه‌ن.

فه‌سل‌ی یه‌که‌م ئامانجه‌ گشتیه‌کان

ماده‌ی یه‌که‌م: ئامانج و پره‌نسییه‌ بنه‌په‌تییه‌کان

١. حیزبی دیموکراتی کوردستانی ئێران حیزبی کۆمه‌لانی خه‌لکی کوردستانی ئێران و شان به‌ شانی هێزه‌ پێشکه‌وتنخوازه‌کانی سه‌رانسه‌ری ئێران بو‌ دامه‌زراندنی سیستیمی دیموکراتیکی فیدرالی له‌ ئێران و وه‌ده‌ست‌هێنانی مافی دیاریکردنی چاره‌نووسی گه‌لی کورد له‌ کوردستانی ئێران خه‌بات ده‌کا.

٢. دروشمی ستراتیژیکی حیزبی دیموکراتی کوردستانی ئێران وه‌ده‌سته‌هێنانی مافه‌ نه‌ته‌وايه‌تییه‌کانی گه‌لی کورد له‌ چوارچێوه‌ی ئێرانیکی دیموکراتیکی فیدرال دایه‌.

٣. حیزبی دیموکراتی کوردستان یه‌کیه‌تی داخوازانه‌ و دادپه‌روه‌رانه‌ی نه‌ته‌وه‌کانی ئێران به‌ به‌ردی بناغه‌ی دامه‌زراندنی ئێرانیکی دیموکراتیکی فیدرال ده‌زانی.

٤. حیزبی دیموکراتی کوردستانی ئێران له‌ پیناوی وه‌دییه‌نانی کۆمه‌لگه‌یه‌کی ئازاد و دیموکراتیک، پلۆرالیست و دادپه‌روه‌رانه‌دا تێده‌کوژی.

٥. حیزبی دیموکراتی کوردستانی ئێران باوه‌ری به‌ ئیده‌ئاله‌کانی مافی مرۆف و ئاشتی و دوستانه‌تی

نیوان گه‌لان هه‌یه و دژی هه‌موو شیوازیکي هه‌لاواردنه
له‌سه‌ر بنه‌مای: پیگه‌ی کۆمه‌لایه‌تی، په‌نگ، دین،
ثایینزا، نه‌ژاد، ئیتنیک، په‌گه‌ز و.... .

٦. حیزبی دیموکراتی کوردستان ئیران خۆی به
پشتیوانی خه‌باتی گه‌لی کورد له‌ پارچه‌کانی دیکه‌ی
کوردستان ده‌زانئ.

٧- حیزبی دیموکراتی کوردستانی ئیران، گه‌لانی
سته‌ملیکراوی ئیران به‌ هاوچاره‌نووسی خۆی ده‌زانئ
و پشتیوانی له‌ بزووتنه‌وه‌ی رزگاریخوازانه‌ی ئه‌وان بۆ
وه‌ده‌سته‌هینانی مافه‌ نه‌ته‌وايه‌تییه‌کانیان ده‌کا.

٨- حیزبی دیموکراتی کوردستانی ئیران که‌لکوه‌رگرتن له
هه‌موو شیوازه‌کانی خه‌بات بۆ نه‌ته‌وه‌ سته‌ملیکراوه‌کان
به‌ مافیکی په‌وا ده‌زانئ.

فه‌سل‌ی دووه‌هم بنه‌ماکانی هه‌ریمی کوردستان-ئێران

ماده‌ی دووه‌هم: پیناسه‌ی هه‌ریمی کوردستان-ئێران

کوردستانی ئێران یه‌کیک له‌و هه‌ریمانه‌یه‌ که به‌شیوه‌یه‌کی توافقی له‌گه‌ڵ هه‌ریمه‌کانی دیکه‌ی پیکه‌ینه‌ری ئێران، ولاتی فیدرالی ئێران پیک دینن. هه‌ریمی کوردستان پیکهاته‌یه‌کی نه‌ته‌وه‌یی، دیموکراتیک و کوردستانییه. به‌و مانایه‌ که:

۱. ده‌سه‌لاتیکی سیاسیی دیموکراتیکه‌ که له‌ لایه‌ن کۆمه‌لانی خه‌لکه‌وه‌ برپاری له‌سه‌ر ده‌دری و به‌پیی و یست و ئیراده‌ی خه‌لک به‌پێوه‌ ده‌چێ.

۲. هێمای کۆتاییه‌ینان به‌ سته‌م و بنده‌ستیه‌ و نوپنگه‌ی ده‌سه‌لاتی نه‌ته‌وه‌یی کورد له‌ رۆژه‌لاتی کوردستانه. ۳. مافه‌کانی هه‌موو که‌مایه‌تییه‌ نه‌ته‌وه‌یی، ئیتنیک، زمانی و ئایینییه‌کانی کوردستان ده‌پاریزی.

۴- له‌ ده‌ره‌وه‌ی سنووره‌کانی هه‌ریمی کوردستان له‌ هه‌ر شوپنیک ئێران که زۆربه‌ی دانیشتووانی کورد بن و داوای مافی نه‌ته‌وايه‌تیان بکه‌ن، له‌ چوار چێوه‌ی جوگرافیایی خۆیاندا حکومه‌تی هه‌ریمی کوردستان پشتیوانییان لی ده‌کا و ئه‌وان به‌ هاوپه‌یمانی نه‌ته‌وه‌یی و ستراتیژیکی خۆی ده‌زانێ.

ماده‌ی سییه‌م: چوارچێوه‌ی جوغرافیا‌یی

چوارچێوه‌ی جوغرافیا‌یی هه‌ریمی کوردستان هه‌موو خاکی کوردستانی ئێران له‌خۆ ده‌گرێ و به‌له‌به‌رچاو گرتنی فاکته‌ری جوغرافیا‌یی و میژوویی و، به‌پێی ویستی زۆرینه‌ی دانیشتوانی ناوچه‌کان دیاری ده‌کری.

ماده‌ی چواره‌م: هێمای نه‌ته‌وه‌یی

١. هه‌ریمی کوردستان خاوه‌نی یاسای بنه‌په‌تی (قانون اساسی)، ئالا، سروود، جه‌ژنی نه‌ته‌وه‌یی و زمانی په‌سمیی خۆیه‌تی.

٢. ئالای کوردستان له‌ته‌نیشته‌ ئالای ده‌وله‌تی فیدراڵ له‌ داموده‌زگا په‌سمیه‌کانی هه‌ریمی کوردستاندا هه‌ل‌ده‌کری.

ماده‌ی پینجه‌م: سیستمی ده‌سه‌لات له‌ هه‌ریمی

کوردستان - ئێراندا

ده‌سه‌لات له‌ هه‌ریمی کوردستاندا که‌ له‌ قانونی بنه‌په‌تی کوردستاندا نه‌ه‌ادینه‌ ده‌کری، له‌سه‌ر بنه‌مای ئه‌م په‌رنسیپه‌ گشتیه‌یه‌ی خواره‌وه‌ پێک دی و به‌رپوه‌ ده‌چی:

١. هه‌موو ده‌سه‌لاته‌کان به‌ شیوه‌ی پاسته‌وخۆ یان نا‌پاسته‌وخۆ له‌ لایه‌ن خه‌لکه‌وه‌ و به‌بێ هیه‌چ جو‌ره‌ هه‌ل‌واردنێکی ئیتنیک، ئایینی، په‌گه‌زی (جینسی)، کۆمه‌لایه‌تی و هتد پێک دی.

٢. هه‌ل‌بژاردن بۆ ئه‌و ده‌سه‌لاتانه‌ی له‌ لایه‌ن خه‌لکه‌وه‌

دیاری ده‌کرین له پښتای ده‌نگدانی گشتی و نه‌پنی و راسته‌وخووه و به دابینکردنی مافی یه‌کسانی هه‌لبژاردن و هه‌لبژیران به‌پښووه ده‌چی.

۳. هاوینشتمانان هه‌لی یه‌کسانی دامه‌زران له پوخته حکومتیه‌کانیا‌ندا بو ده‌ره‌خسیندری.

۴. هه‌ریمی کوردستان میکانیزمی تاییه‌تی بو به‌شداری ئه‌و پیکه‌هانان له ده‌سه‌لاتدا له به‌رچاو ده‌گری که به‌شیوه‌ی سروشتی له حاله‌تی که‌مایه‌تی‌دان.

ماده‌ی شه‌شهم: جیایی ده‌سه‌لاته‌کان

له هه‌ریمی کوردستاندا ده‌سه‌لاتی قانوندانان و جیه‌جیکردن و دادوه‌ری له یه‌کتر جیا ده‌کرینه‌وه: ۱. پارلمانی کوردستان به‌رزترین ئورگانی قانون‌دانانی هه‌ریمی کوردستانه.

۲. حکومتی هه‌ریمی کوردستان له لایه‌ن پارلمان‌ه‌وه ده‌نگی بو وه‌ده‌گیری و له به‌رامبه‌ر پارلماندا به‌رپرسیاره. ۳. له هه‌ریمی کوردستاندا سه‌ربه‌خویی ده‌زگای دادوه‌ری پاریزراو ده‌بی.

ماده‌ی هه‌وته‌م: جیایی دین له ده‌سه‌لاتی سیاسی

۱. له هه‌ریمی کوردستاندا دین له ده‌سه‌لاتی سیاسی جیایه. ۲. هه‌موو دانیشتوانی کوردستان له هه‌لبژاردن و نیشاندانی ئایین و مه‌زه‌ب و به‌پښووه‌بردی ریوشوینه ئایینییه‌کانیا‌ندا ئازادن.

فه‌سلێ سییه‌م یه‌کیه‌تی نه‌ته‌وه‌کان له‌ ئێرانی فیدراڵدا

ماده‌ی هه‌شتم: بـه‌ماکان یه‌کیه‌تی نه‌ته‌وه‌کان

له‌ ئێران

١. هه‌موو گه‌لانی ئێران بـه‌فه‌رق و جیاوازیی په‌گه‌زی، ئایینی، مه‌زه‌به‌ی، نه‌ته‌وه‌یی و نه‌ژادی له‌ دامه‌زراندنی کۆماری فیدراڵی ئێراندا به‌شدارن و ئه‌م ئه‌سله‌ له‌ قانوونی ئه‌ساسیی کۆماری فیدراڵدا ده‌گونجیندری.

٢. سیستمی کۆماری و دیموکراتیک و فیدراڵی له‌ به‌رپۆه‌به‌رایه‌تی و لاتدا ده‌توانی بپیتته‌ ده‌سته‌به‌ری هاوپۆه‌ندی و هاوپه‌یمانییه‌کی پته‌وتر له‌ نێوان نه‌ته‌وه‌کانی ئێران و زه‌مینه‌سازی پیکه‌وه‌ژیا نیککی داخوازان و دادپه‌روه‌رانه‌ له‌ ئێرانی دواپۆژدا.

٣. له‌ روانگه‌ی حیزبی دیموکراتی کوردستانی ئێران هه‌ یه‌کیه‌تی ئاره‌زوومه‌ندان ه‌ی نێوان نه‌ته‌وه‌کان له‌ ئێران به‌ستراوه‌ته‌وه‌ به‌ جیه‌جیکردن و به‌رده‌وامبوون له‌سه‌ر ئه‌و په‌رنسیپانه‌ی خواره‌وه‌:
- فره‌نه‌ته‌وا یه‌تی بـه‌ما یه‌کی سه‌ره‌کیی قه‌واره‌ی سیاسی سه‌رتاسه‌ری بـی.

- هه‌ر نه‌ته‌وه‌یه‌ک له‌ به‌رپۆه‌بردنی کاروباری تایبه‌ت به‌ خۆی و هه‌ریمی خۆیدا له‌ رێگای نوینه‌رانی

هه‌لبژێراوییه‌وه ئازاد و سه‌ربه‌ست بێ.
- هه‌موو نه‌ته‌وه‌کان به‌ شیوه‌یه‌کی عادلانه‌ له
به‌رپوه‌بردنی کاروباری ده‌وله‌تی فیدرالد به‌شدار بن.
- ئه‌سله‌کانی پپوه‌نیدار به‌ ره‌نگدانه‌وه‌ی یه‌کیه‌تی
نه‌ته‌وه‌کان له‌ ئێراندا جیبه‌جی بکری‌ن.

فه‌سلی چواره‌م هه‌ریمی کوردستان و ده‌وله‌تی فیدرالی ئێران

ماده‌ی نو‌هه‌م: زمانی ره‌سمی

۱. زمانی کوردی زمانی ره‌سمی داموده‌زگا‌کانی
هه‌ریمی کوردستانه‌ و له‌ هه‌موو پله‌کانی خۆی‌دندا
به‌کار ده‌برێ. له‌ ته‌نیشته‌ زمانی کوردی زمانی
هاوبه‌شی ده‌وله‌تی فیدرالی‌ش ده‌خویندری و بو
نامه‌نووسینی ئیداری له‌ نیوان کوردستان و ناوچه‌کانی
دیکه‌ی ئێران و ده‌وله‌تی فیدرال و ئیداره‌کانی سه‌ر به‌
ده‌وله‌تی فیدرال له‌ کوردستان به‌کار ده‌برێ.
۲. زمانی هاوبه‌ش بو نامه‌نووسین و پپوه‌ندییه‌
ئیدارییه‌کانی نیوان هه‌ریمه‌کان و ده‌وله‌تی فیدرال
و هه‌روه‌ها سیاسه‌تی زمانی له‌ ئاستی ده‌وله‌تی
فیدرالد، به‌ پیکه‌وتنی گشتیی پیکهاته‌کانی نیو
فیدراسیۆن بریاری له‌سه‌ر ده‌دری.

٣- هه‌موو دانیش‌تووانی غه‌یره کورد له هه‌رێمی کوردستان بۆ په‌ره‌پێدانی فه‌رهه‌نگی خۆیان یارمه‌تی ده‌درێن و له‌و ناوچانه‌ی به‌شێکی زۆری دانیش‌توووانیان له‌وانن ئیمکاناتی خۆندن به‌ زمانی خۆیانیان بۆ دابین ده‌کری.

ماده‌ی ده‌هه‌م: دابه‌شکردنی سه‌لاحیه‌ته‌کان

١. بێجگه‌ له‌ کاروباری پێوه‌ندیی ده‌ره‌وه، سپای فیدراڵ، دانانی به‌نامه‌ی درێژخایه‌نی ئابووری و سیستمی دراوی که‌ له‌ سه‌لاحیه‌تی ده‌وله‌تی فیدراڵدان، بریاردان و به‌نامه‌دانان له‌ سه‌ره‌جه‌م بواره‌کانی دیکه‌دا له‌ سه‌لاحیه‌تی دامه‌زراوه‌کانی هه‌رێمی کوردستان دایه.

٢. سیاسه‌ت و به‌نامه‌کانی ده‌وله‌تی فیدراڵ به‌ له‌به‌رچاوگرتنی به‌رژه‌وه‌ندی و ویستی پێکهاته‌کانی فیدراسیۆن و هه‌ول‌دان بۆ قه‌ره‌بووکردنه‌وه‌ی هه‌لا‌واردنی پابردوو به‌دژی نه‌ته‌وه‌ زۆرلیکراوه‌کانی ئێران دیاری ده‌کری و ده‌برینه‌ پیش. به‌ تایبه‌تی: - سپای فیدراڵ له‌ رووی پێکهاته‌ی هی‌ز و فه‌رمانده‌بیه‌وه‌ په‌نگدانه‌وه‌ی فره‌نه‌ته‌وه‌یی و فره‌هه‌رێمی له‌ ئێراندا ده‌بی و له‌ رووی کارکردیشه‌وه‌ به‌دژی به‌رژه‌وه‌ندیی په‌وای نه‌ته‌وه‌کانی ئێران ناجوولێته‌وه‌.

- سیاسه‌تی ده‌ره‌وه‌ی ده‌وله‌تی فیدرآل په‌نگدانه‌وه‌ی مه‌وجوودیه‌تی سیاسی و نیهادی و، قازانجه‌کانی نه‌ته‌وه و پێکهاته‌کانی ئێران ده‌بێ. هه‌ریمی کوردستان و هه‌ریمه‌کانی دیکه به هه‌ماهه‌نگی له‌گه‌ڵ ده‌وله‌تی فیدرآل مافی دامه‌زراندن و بردنه‌پیشی پێوه‌ندیی ده‌ره‌وه‌یان له‌ بواره‌کانی تایبته‌ به‌ خۆیاندا ده‌بێ.

ماده‌ی یازده‌هه‌م: دابینکردنی نه‌زم و هێمنی له کوردستان

١. دابینکردنی هێمنی و نه‌زمی نیوخۆ له کوردستان له‌ ئه‌ستۆی هێزی پێشمه‌رگه و ئۆرگانه ئینتیزامیه‌کانی دیکه‌ی هه‌ریمی کوردستانه.
٢. ئه‌رکی سپای فیدرآل دیفاع له‌ پاراستنی سنووره‌کانی ولاته و ده‌ست له‌ کاروباری نیوخۆیی وه‌رنادا.

فەسلێ پێنجەم پره‌نسیپ و ئه‌ركه‌ گرینگه‌كانی هه‌ریمی كوردستان-ئێران

ماده‌ی دوازه‌هه‌م: ماف و ئازادییه‌ گشتییه‌كان

١. له‌ كوردستان قانوون سه‌روه‌ره. هه‌موو تاكه‌كانی
كۆمه‌لگه‌ له‌ قانووندا و له‌ به‌رانبه‌ر قانووندا یه‌كسانن.
٢. هه‌موو ئه‌و ماف و ئازادییانه‌ی له‌ مه‌نشوور و
په‌یماننامه‌ نیونه‌ته‌وه‌ییه‌كانی پێوه‌ندی‌دار به‌ مافی
مرو‌ف (واته‌ راگه‌یه‌ندراوی جیهانیی مافی مرو‌ف و
هه‌ر دوو په‌یمانی نه‌ته‌وه‌ یه‌كگرتوو‌ه‌كان سه‌باره‌ت
به‌ مافه‌ مه‌ده‌نی و سیاسییه‌كان و، مافه‌ ئابووری و
كۆمه‌لایه‌تی و فه‌رهنگییه‌كان) دا هاتوون له‌ قانوونی
بنه‌ڕه‌تی ئێران و قانوونه‌كانی هه‌ریمی كوردستاندا
به‌ په‌رسی ده‌ناسرێن. هه‌كوومه‌تی هه‌ریمی كوردستان
به‌ په‌رسی له‌ جێبه‌جێ كردنیان و هه‌ڵبژێاردنه‌وه‌ی
هه‌نگاوی موسبه‌ت بۆ پاراستن و په‌رپێدانیان.

ماده‌ی سێزده‌هه‌م: بووژانه‌وه‌ی فه‌رهنگی و له‌شساغی

هه‌كوومه‌تی هه‌ریمی كوردستان:

١. خوێندنی ئیجباری تا ته‌مه‌نی پازده‌ سال و
خوێندنی به‌خۆراییی تا كۆتایی قۆناغی دواوه‌ندی
ده‌سته‌به‌ر ده‌كا.

٢. هه‌نگاوی جێددی بۆ بڤه‌بکێرانی نه‌خوێنده‌واری له‌ کوردستان هه‌ڵدینێته‌وه‌.

٣. له‌ سه‌هرجه‌م قۆناغه‌کانی خوێندندا و بۆ هه‌موو چه‌شنه‌کانی په‌روه‌رده و فێرکاری هه‌لی ده‌ستراگه‌یشته‌نی که‌سانی که‌م ده‌رامه‌ت به‌ خوێندن و فێربوون پێک دینێ.

٤. بایه‌خ به‌ پاراستنی کولتوو‌ر له‌ کۆمه‌لگه‌دا ده‌دا و یارمه‌تی کۆ‌پ و کۆمه‌ڵ و ناوه‌نده ئه‌ده‌بی و هونه‌رییه‌کان به‌ تایبه‌تی له‌ بواری خزمه‌ت به‌ زمان و ئه‌ده‌ب و که‌له‌پووری کورددا ده‌کا.

٥. له‌ به‌رنامه‌ی فه‌ره‌ه‌نگی و په‌روه‌رده‌یی خۆیدا جێگه‌ی شیاو بۆ پێویسته‌تییه‌کانی پێگه‌یاندن و گه‌شه‌کردنی منداڵان و لاوان ته‌رخان ده‌کا.

٦- بایه‌خ‌دان به‌ پێشکه‌وتنی زمان و ئه‌ده‌بیاتی کوردی و پشتیوانی له‌ نووسه‌ران و هونه‌رمه‌ندان و زانایانی کورد پێیازی هه‌میشه‌یی سیاسه‌تی فه‌ره‌ه‌نگی حکوومه‌تی هه‌ریمی کوردستانه‌.

٧- حکوومه‌تی هه‌ریمی کوردستان سیاسه‌تێک به‌رامبه‌ر به‌ ڕووناکبیران و پسپۆران ده‌گرێته‌ پێش که‌ به‌ دلگه‌رمی و له‌ خۆبووردنه‌وه خزمه‌تی نیشتمانی خۆیان بکه‌ن.

٨- حکوومه‌تی هه‌ریمی کوردستان بۆ بردنه‌سه‌ری

ئاستى له‌شساغىي هه‌موو خه‌لک تى‌ده‌کۆشى و
هه‌لومه‌رجيک پيک دىنى هه‌موو خه‌لکى کوردستان
بتوانن له يارمه‌تیی پزىشکى و دهرمانى که‌لک وه‌ربگرن.
حکومه‌تى هه‌ريمى کوردستان بۆ دامه‌زاندنى
ئاسايشگه، شيرخۆرگه و زايينگه هه‌نگاو هه‌لدينيتته‌وه
و بۆ به‌خيوکردنى نه‌قوستان و به‌سالداچووانى په‌به‌ن
و بى‌خاووخيزان بنکه و بنياتى تاييه‌تى داده‌مه‌زىنى
ماده‌ى چوارده‌هه‌م: پاريزگارىي ئابوورى و کۆمه‌لايه‌تى

حکومه‌تى هه‌ريمى کوردستان:

١. داهاى گشتى به‌جۆريک دابه‌ش ده‌کا که يارمه‌تى به
به‌رزکردنه‌وى ئاستى ژيانى که‌سانى که‌م‌داهاى بکا.
٢. سيستمى ته‌ندروستىي گشتى پيش ده‌خا و له
ريگاي سيستمى بيمه‌وه يارمه‌تى به‌ده‌سپراگه‌يشتنى
خه‌لک، به تاييه‌تى که‌سانى که‌مه‌ره‌تان، به
خزمه‌ته‌ پزىشکى و دهرمانىيه‌کان ده‌کا.
٣. يارمه‌تى و پراگه‌يشتنى کۆمه‌لايه‌تى به تاييه‌تى
بۆ بيکاران، که‌مه‌ندامان، به‌سالداچووان و بى‌که‌سان
به مه‌به‌ستى دابينکردنى ژيانىکى ئاسايى له
ئه‌ستۆ ده‌گرئ.

٤. هه‌لى کارى گونجاو بۆ هه‌مووان پيک دىنى.

٥. قانونى کار به‌جۆريک په‌سه‌ند ده‌کا و جيبه‌جيبى
ده‌کا که ستاندارده نيوته‌وه‌ييه‌کانى پيوه‌نديدار

به مافی کریکاران و زه‌حه‌تکیشان به تایبه‌تی
سنووردارکردنی سه‌عاتی کار و قه‌ده‌غه‌کردنی کاری
مندالان و مه‌ره‌خه‌سیی به مووچه‌وه‌ی دایکایه‌تی
بگریته خو‌ی.

۶. پلانی چروپر بو‌خه‌بات به‌دژی هیندیک دیارده‌ی
کۆمه‌لایه‌تی وه‌ک ئیعتیاد و توندوتیژیی کۆمه‌لایه‌تی
داده‌پێژێ و به‌پێوه‌ده‌با.

۷. ژن و پیاو له‌نیو خیزان و کۆمه‌لدا مافی وه‌ک
یه‌کیان هه‌یه و بو‌کاری وه‌ک یه‌ک مووچه‌ی وه‌ک یه‌ک
وه‌رده‌گرن.

ماده‌ی پازده‌هه‌م: گه‌شه‌سەندنی ئابووری

۱. به‌ره‌وپێشبردنی ئابووری له‌ پێگای به‌رنامه
دارشتنێکی زانستییه‌وه له‌ ئه‌ستۆی حکومه‌تی
هه‌ریمی کوردستانه‌.

۲. بو‌قه‌ره‌بووکردنه‌وه‌ی دواکه‌وتوویی ئابووری که
به‌ره‌می سته‌می نه‌ته‌وایه‌تییه‌، پێویسته‌ دابه‌شکردنی
داهاتی گشتیی ولات له‌ لایه‌ن ده‌وله‌تی فیدراڵه‌وه
به‌چه‌شنیک بێ که به‌شی دانیش‌توانی هه‌ریمی
کوردستان به‌پێی راده‌ی دواکه‌وتوویی زیاتر له‌ داهاتی
نیونجیی سه‌رانه‌ی ولات بێ.

۳. حکومه‌تی هه‌ریمی کوردستان بو‌هی‌نانه‌ده‌ری
کوردستان له‌ به‌جێماویی ئابووری و هه‌نگاونان بو‌

سنعه تيكردنى تى ده‌كوشى. بۆ ئه‌و مه‌به‌سته‌ش هه‌ر دوو كه‌رتى گشتى و تاييه‌ت به‌ جوړيک ريک ده‌خا كه‌ بېنه مايه‌ى هاندانى وه‌به‌ره‌پېنانى نېوخويى و ده‌ره‌كى و په‌ره‌پېدانى بازرگانى راسته‌وخوى كوردستان و مؤديرنيزه‌كردنى كشتوكال و بووزانه‌وه‌ى گه‌شتوگوزار و كه‌لك‌وه‌رگرتنى كارناسانه له‌ سه‌رچاوه‌ سروشتيه‌كان و دۆزينه‌وه‌ى خه‌للاقبييه‌ته ئابووريه‌كانى تاييه‌ت به‌ كۆمه‌لگه‌ى كورده‌وارى. ٤. حكوممه‌تى هه‌ريمى كوردستان بۆ په‌ره‌پېدانى بازرگانى نېوخۆ و بره‌وپېدانى كه‌سب و كار و سنعه‌ت له‌ كوردستاندا تتيده‌كوشى.

٥. سه‌عاتى ره‌سمى كار له‌ هه‌وتوودا نابى له‌ ٤٠ سه‌عات تى په‌رئ. ئه‌و كرېكارانه‌ى كارى سه‌خت ده‌كه‌ن ده‌بى سه‌عاتى كاربان كه‌متر بى. لانى كه‌مى هه‌قده‌ستى كرېكاران به‌پيى خه‌رجى به‌رچوون ديارى ده‌كرئ و له‌گه‌ل چوونه‌سه‌رى خه‌رجى گوزه‌ران زياد ده‌كرئ. كرېكاران به‌رامبه‌ر به‌ پيشه‌اته‌كانى كار و نه‌خوشى و په‌كه‌وته‌يى و بىكارى و پيرى بيمه ده‌كرين. ئه‌و مندالانه‌ى ته‌مه‌نيان له‌ پازده سال كه‌متر بى نابى كاربان پى بكرئ. بۆ كه‌م‌كردنه‌وه و پاشان خاشه‌به‌ركردنى بىكارى ده‌بى هه‌لومه‌رجى ئابوورى و كۆمه‌لايه‌تتى پيوست پيک به‌يئرنئ.

۶. حکوممه‌تی هه‌ریمی کوردستان سه‌رنجیکی تایبه‌تی ده‌داته‌ ئاژه‌ل‌داری. له‌وه‌رگه‌کان به‌پیی شه‌رتی له‌بار به‌ ئاژه‌ل‌داران ده‌سپیزی و پیگای دروست و زانستی ئاژه‌ل‌دارییان فی‌ر ده‌کا.

۷. سیاسه‌تی م‌ل‌ک‌داریی زه‌وی‌وزار به‌ چه‌شنیک ری‌ک ده‌خاکه‌ هه‌م قازانجی جووتیاران و هه‌م پی‌ویستییه‌کانی پی‌شکه‌وتنی کشتوک‌ال و ئاژه‌ل‌داری دابین بکری‌ن.

ماده‌ی شازده‌یه‌م: سۆسیالیزمی دیموکراتیک

حیزبی دیموکراتی کوردستانی ئی‌ران باوه‌ری به‌ سۆسیالیزمی دیموکراتیک هه‌یه و ده‌خوای حکوممه‌تی هه‌ریمی کوردستان له‌ به‌رنامه و به‌ریوه‌بردنی ول‌ات له‌ دوا‌روژی خویدا به‌ له‌به‌رچاو‌گرتنی بایه‌خه‌کانی سۆسیالیزمی دیموکراتیک بنه‌ماکانی کۆمه‌ل‌گه‌یه‌کی له‌ باری ئابوورییه‌وه ئازاد و پی‌شکه‌وتوو و، له‌ باری کۆمه‌ل‌ایه‌تییه‌وه ئاسووده و دادپه‌روه‌ر بنیات بنی. له‌م کۆمه‌ل‌گه‌یه‌دا که بایه‌خه‌کانی سۆسیالیزمی دیموکراتیک په‌ی‌ره‌و ده‌کری‌ن:

۱. به‌رژه‌وه‌ندیی گشتیی خه‌ل‌ک ئامانجی سه‌ره‌کییه.
۲. جه‌وه‌ه‌ری دیموکراتیکی ئه‌م سیستمه له‌وه‌دایه‌ پیکهاتنی له‌ پرۆسه‌ی ری‌فۆرمدا به‌ شی‌وازیکی دیموکراتیک و به‌ به‌شداریی هه‌موو چین و تو‌یژه‌کانی نیو کۆمه‌ل‌گه‌ دیته‌ دی.

٣. جه‌وه‌ری دادپه‌روه‌رانه‌ی سۆسیالیزمی دیموکراتیک له‌وه‌دایه‌ که هه‌ول دهری مه‌ودای ئابووری و کۆمه‌لایه‌تی نیوان چین‌ه‌کان کهم بکړیته‌وه و یارمه‌تی به‌دابینکردنی هاوسه‌نگیبه‌کی پڙه‌یی له‌ نیوان چین و توپڙه‌کانی کۆمه‌لگه‌دا بکړی.

٤. سیستمی بازاری ئازاد له‌ لایه‌ن ده‌سه‌لاتی سیاسی و دیموکراتیکی خه‌لکه‌وه‌ چاودیری ده‌کړی. ٥. سیاسه‌تی حکوومه‌ت له‌ پېوه‌ندی له‌گه‌ل که‌رتی گشتی و که‌رتی تایبه‌تدا له‌ پروی پېویستی خۆگونجاندن له‌گه‌ل هه‌لومه‌رجی تایبه‌تی ولات و په‌چاوکردنی قازانجی نه‌ته‌وه‌یی دیاری ده‌کړی.

ماده‌ی ده‌یه‌م: یه‌کسانی ژن و پیاو

١. حکوومه‌تی هه‌ریمی کوردستان به‌ له‌به‌رچاوگرتنی به‌نده‌کانی په‌یمانی نیونه‌ته‌وه‌یی بو نه‌هیشتنی هه‌ر جوړه‌هه‌لاواردنیک به‌دژی ژنان، دابینکردنی یه‌کسانی نیوان ژن و پیاو له‌ نیو خیزان و له‌ کۆمه‌لدا و، له‌ مه‌یدانی کار و ده‌سه‌لات و به‌گشتی له‌ هه‌موو بواره‌کانی ژیانسی و کۆمه‌لایه‌تی و فه‌ره‌نگی و ئابووریدا، به‌ ئه‌رکیکی گرینگی خۆی داده‌نی و به‌نامه‌ی چروپه‌ر له‌و پېوه‌ندیبه‌دا داده‌پڙی و به‌پېوه‌ی ده‌با.

٢. که‌لکه‌وه‌رگرتن له‌ میکانیزمه‌کانی دیاریکردنی

رېژه‌ی تایبته له هه‌لبژاردنې پارلماندا و دیاریکړدنې رېژه‌یه‌کی گونجاو له پوښته به‌رپوه‌به‌رییه‌کاندا بۆ ژنان یه‌کیک له رېگاگانې گه‌یشتن به‌و ئامانجه ده‌بئ.

ماده‌ی هه‌ژده‌هه‌م: کۆمه‌لگه‌ی مه‌ده‌نی

هه‌ریمی کوردستان گه‌شه‌سەندنې کۆمه‌لگه‌ی مه‌ده‌نی له کوردستاندا وه‌ک یه‌کیک له ئامرازه‌کانې په‌ره‌پېدان و چاودېرکړدنې حوکمرانېی دروست له هه‌ر دوو به‌ستینې به‌شدارېی سیاسې و گه‌شه‌سەندنې مرؤییدا چا و لێده‌کا. هه‌ر بۆیه کۆمه‌گ به‌گه‌شه‌سەندنې دامه‌زراوه‌کانې کۆمه‌لگه‌ی مه‌ده‌نی ده‌کا و له بلأوکړدنه‌وه‌ی فه‌ره‌نگی‌کردن و نه‌هېشتنې هه‌موو چه‌شنه‌کانې ده‌مارگرژیی سیاسې و کۆمه‌لایه‌تیدا پشتیان پئ ده‌به‌ستئ.

ماده‌ی نۆژده‌هه‌م: ژینگه‌پارېزی

۱. پارېزگاری له سروشتی کوردستان وه‌ک سه‌رمایه‌یه‌کی نه‌ته‌وه‌یی له ئه‌رکه‌کانې حکوومه‌تی هه‌ریمی کوردستانه.

۲. پارېزگاریی ژینگه، سه‌رچاوه سروشتیه‌کان، لېږه‌واره‌کان، ده‌ریاچه‌کان و پارېزگاریی حه‌یوانات به‌تایبته‌ی حه‌یواناتی راوی: بالنده، پېرۆ و ماسی، یه‌کیک له ئه‌رکه‌کانې حکوومه‌تی هه‌ریمی کوردستانه. هه‌ر بۆیه ده‌بئ له راوی بئ‌سه‌ره و به‌ره‌ی حه‌یوانات

پیشگیری بکری و له‌هه‌لبژاردنی جوړ و جیگای
 سنه‌تی تازه و له‌لێدانی پێگا و کێشانی پێگای
 ئاسندا پێویسته‌ ژینگه‌ له‌ به‌رچاو بگیری و دیمه‌نی
 سروشت تێک نه‌دری.

٣. حکومه‌تی هه‌ریمی کوردستان بایه‌خی ته‌واو به
 په‌ره‌پێدانی سنه‌تی گه‌شت و گوزار ده‌دا و، بێنا و
 شوێنه‌واره‌ کۆنه‌کان ده‌پاریزی.

٤. حکومه‌تی کوردستان له‌ هه‌موو پرۆژه‌یه‌کدا
 که‌ کاریگه‌ریی له‌سه‌ر ژینگه‌ هه‌بی به‌ تایبه‌تی
 له‌ بواری گه‌شه‌کردن و وه‌به‌ره‌پێناندا لایه‌نی
 ژینگه‌پاریزی وه‌ک پارامیتریکی بنه‌ڕه‌تی له‌ به‌رچاو
 ده‌گری.

فه‌سل‌ی شه‌شه‌م سیاسه‌ت به‌رامبه‌ر به‌شه‌کان‌ی دیکه‌ی کوردستان

ماده‌ی بیست: روانگه‌ی حکومه‌تی هه‌ری‌می
کوردستان به‌رامبه‌ر به‌شه‌کان‌ی دیکه‌ی کوردستان
حکومه‌تی کوردستان:

١. گه‌لی کورد له‌هه‌موو به‌شه‌کان‌ی کوردستان و
کورد له‌هه‌ر شوێنێک بێ، به‌ئهدامی یه‌ک نه‌ته‌وه
ده‌ناسێ.

٢. پشتیوانی له‌خه‌باتی ره‌وای نه‌ته‌وه‌ی کورد له
به‌شه‌کان‌ی دیکه‌ی کوردستان بۆ دابینکردنی ماف و
ئازادییه‌ نه‌ته‌وایه‌تییه‌کانیان ده‌کا.

٣. له‌سه‌ر بنه‌مای قانونی، په‌نای سیاسی به‌و
کوردانه‌ ده‌دا که به‌هۆی خه‌باتی رزگاریخوازانه‌وه
له‌به‌شه‌کان‌ی دیکه‌ی کوردستان ده‌که‌ونه‌ به‌ر
مه‌ترسی و ناچار ده‌بن وڵاته‌که‌یان به‌جێ بێڵن.

٤. له‌بواری سیاسی و بازرگانی و فره‌هنگی و
زانستیدا پێوه‌ندیی ره‌سمی له‌گه‌ڵ ئه‌و به‌شانه‌ی
کوردستان که به‌مافه‌ نه‌ته‌وایه‌تییه‌کانیان گه‌یشته‌وون
داده‌مه‌زینێ.

پیره‌وی نیوخۆی حیزبی دیموکراتی کوردستانی ئێران

فه‌سلێ یه‌که‌م پێناسه‌ی حیزب

ماده‌ی یه‌که‌م:

ناوی حیزب، «حیزبی دیموکراتی کوردستانی ئێران»ه.

ماده‌ی دووه‌م:

حیزبی دیموکرات، حیزبیکی پرگاریخوازی نه‌ته‌وه‌یی و دیموکراته‌ که نیشتمانی‌په‌ره‌وران و ئازادیخوازانی پۆژه‌لاتی کوردستان بۆ خه‌بات له‌پێناوی وه‌دییه‌نانی ئامانجه‌کانیدا له‌ ریزه‌کانی خۆیدا کۆ ده‌کاته‌وه. ناوی حیزب له‌ ئاستی نێو نه‌ته‌وه‌یییدا بریتیه‌ له:

Democratic Parti of Iranian Kurdistan (PDKI)

ماده‌ی سێهه‌م:

حیزبی دیموکراتی کوردستانی ئێران باوه‌ری به‌ پلۆرالیزم و جیایی دین له‌ ده‌سه‌لاتی سیاسی هه‌یه.

ماده‌ی چواره‌م:

ئارمی حیزبی دیموکراتی کوردستانی ئێران پێک هاتوه‌ له:

بازنه‌یه‌ک به‌ په‌نگی شین، که له‌ لای راستیه‌وه
گۆله‌گه‌نمێکه به‌ په‌نگی زه‌رد و له‌ لای چه‌پیه‌وه
چه‌رخێکی سنه‌ته به‌ په‌نگی سپی که هه‌وت

ده‌نده‌ی هه‌ن و، ناوه‌ندی بازنه‌که خۆرێکی ده‌تیشکی و کۆیۆیک به‌ره‌نگی سه‌وزی تێدایه‌. له‌خواره‌وه‌ی ئارمه‌که و له‌نیوان گۆله‌گه‌نم و چه‌رخه‌ سنده‌ته‌که‌دا، زه‌مینه‌یه‌کی سوور هه‌یه‌ که‌ کنتیبه‌ی سپی تێدایه‌ و له‌خواره‌وه‌ی نووسراوه ۱۳۲۴، که‌ ئاماژه‌یه‌ بۆ ساڵی دامه‌زرانی حیزبی دیموکراتی کوردستانی ئێران. تێبینی: له‌کار و تیکۆشانی حیزب له‌ ئاستی نیونه‌ته‌وه‌یی و ده‌ره‌کی‌دا له‌ جیاتی ساڵی ۱۳۲۴ هه‌تاوی، ۱۹۴۵ی میلادی داده‌نری و له‌ ژێر ئارمه‌که‌ش ده‌نووسری PDKI.

فه‌سلێ دووه‌م ئه‌ندامه‌تی حیزب

- ماده‌ی پێنجه‌م: مه‌رجه‌کانی بوون به‌ ئه‌ندام
- هه‌موو هاو‌نیشتمانیکی پۆژه‌ه‌لاتی کوردستان و کوردی پۆژه‌ه‌لاتی کوردستان له‌ هه‌ر ناوچه‌یه‌کی دیکه‌ی ئێران ده‌توانی ببێته‌ ئه‌ندامی حیزبی دیموکراتی کوردستانی ئێران، به‌ مه‌رجێک:
۱. ته‌مه‌نی له‌ ۱۸ ساڵ که‌متر نه‌بی.
 ۲. به‌رنامه‌ و پێره‌وی نیوخۆی حیزب په‌سه‌ند بکا.
 ۳. مرۆفیکی خۆشناو و ولاتپاریز بی.

مادده‌ی شه‌شه‌م: شیوه‌ی وه‌رگرتنی ئەندام

بۆ ئەوه‌ی که‌سیک به‌ ئەندام وه‌ربگیرێ پێویسته‌:

١. دوو ئەندامی حیزب بیناسێنن.
٢. لانی‌که‌م شه‌ش مانگ له‌ژێر تاقیکردنه‌وه‌دا بێ.
٣. ئەندامی حیزب و رێکخراویکی سیاسیی دیکه‌ی کورد و ئێرانی نه‌بێ.
٤. له‌ ئۆرگانێکی ته‌شکیلاتیدا تێبکۆشی.

تێبینی: کورده‌کانی دانیشتووی ده‌ره‌وه‌ی ولات (ئوروپا، ئەمریکا و...) که‌ ئەندامی حیزبن ده‌توانن ئەندامی حیزب و رێکخراوه‌ پێشکه‌وتنخواز و دیموکراتیکه‌کانی ئەو ولاتانه‌ بن، به‌ مه‌رجێک ئامانجی ئەو حیزبه‌ له‌گه‌ڵ پره‌نسیپ و په‌سندکراوه‌کانی حیزب ناته‌با نه‌بن.

فه‌سلێ سییه‌م

ئه‌رك و مافه‌کانی ئەندام

مادده‌ی چه‌وته‌م: ئه‌ركه‌کانی ئەندامی حیزب

ئه‌ركی ئەندامی حیزبه‌ که‌:

١. بۆ وه‌دییه‌تانی ئامانجه‌کانی حیزب که‌ له‌ به‌رنامه‌دا هاتوون تی‌بکۆشی.
٢. بۆ پاراستنی یه‌کیه‌تی سیاسی و ته‌شکیلاتیی حیزب هه‌ول‌بدا.

۳. بەپپى پېرەۋى نېۋخۇ پەپرەۋى دېسپېلىنى
حېزبى بى.

۴. لە يەككە لە پېكخراۋەكانى حېزبدا تېككۇشى و
لە كۆبۈنەۋە پېۋەندىدارەكانىدا بەشدار بى.

۵. نەپپىيەكانى حېزب بپارىزى.

۶. ھەۋل بدا ئاستى زانىارى و سىياسى خۇى
بەرىتە سەرى.

۷. سىياسەتى حېزب بەرىتە نېۋكۆمەلانى خەلك
و پېۋەندى لەگەل ئەۋان بەھىز بكا و لە بېرۋا و
ئەزمۈۋى ئەۋان كەلك ۋەرىگرى.

۸. ھەقى ئەندامەتى بدا.

۹. برىارە حېزبى و پېكخراۋەپپەكان بەپپۋە بەرى و
راپۇرت بە ئۆرگانى پېۋەندىدار بداتەۋە.

تېپىنى: ئەۋكەسانە پىشتىۋانى لە سىياسەتى حېزب
دەكەن بەلام ئەركەكانى ئەندامى حېزب بە جى
ناگەپپەنن، بە لاپەنگرى تەشكىلاتى حېزب دەناسرىن.

ماددە ۋەشتەم: مافەكانى ئەندامى حېزب

ئەندامى حېزب مافى ئەۋە ھەپە كە:

۱. بە ئەندام يان بەرپرسى ھەركام لە ئۆرگانەكانى
حېزب ھەل بئىردىرى يان دىارى بكرى.

۲. لە نېۋخۇى حېزبدا دەتۋانى لە كۆبۈنەۋە
پېۋەندىداردا راشكاۋانە رەخنە لە ھەموو ئەندامىك

يان ئورگانىك بگرئ.

٣. له ريگاي ته شيكلاتييه وه ره‌خنه، پيشنيار، پرسيار و بيروپاي خوى ئاراسته‌ى هه‌ر ئورگانىكى حيزب بكا و وه‌لام وه‌ربگرئته‌وه.

٤. له نېوخوى حيزبدا سياسه‌تى حيزب بخاته‌ ژير پرسيار و پيشنيارى گورپنى بكا.

٥. له هه‌ر ئورگانىك له لاي ئورگانى سه‌ره‌وته‌ر شكايه‌ت بكا و وه‌لام وه‌ربگرئته‌وه.

٦. له هه‌ر كۆبوونه‌وه‌يه‌كى ئورگانى خويدا كه تېكۆشانى حيزبى و سياسىي ئه‌وه‌له‌سه‌نگيئ و بيه‌ه‌وى پريارى له‌سه‌ر بدا، به‌شدار بئ.

٧. مافى هه‌لبژاردن و هه‌لبژيرانى به‌پيى مه‌رج و ريوشوينه‌ ديارىكراوه‌كان ده‌بئ.

مادده‌ى نۆه‌م: ديسيپليني ئه‌ندام

١. ئه‌وه‌ ئه‌ندامانه‌ى ئه‌ركى خويان به‌جئ ناگه‌يه‌نن يان به‌پيچه‌وانه‌ى پېره‌وى نېوخوى حيزب ده‌جوولېنه‌وه‌ يان كرده‌وه‌يه‌ك ئه‌نجام ده‌دن كه‌ زيان به‌ ئيعتيبار و سامانى ماددى و مه‌عنه‌ويى حيزب ده‌گه‌يه‌نئ، به‌پيى راده‌ى سه‌ريچييه‌كه‌يان سزا ده‌درين. سزاي حيزبى برىتييه‌ له:

- سه‌ركۆنه‌ به‌ ده‌م

- سه‌ركۆنه‌ به‌ نووسراو

- ئەستاندەوہى لىپىرسراوى

- ھەلپەساردن

- وەرگەرتتەوہى مافى ئەندامەتتىي حىزب.

۲. سزاي حىزبى لە لايەن رىكخراوى حىزبىي ھەر

ئەندامىكەوہ بە زۆرىنەي دەنگ دىارى دەكرى.

۳. مەبەست لە سزاي حىزبى، رىنوئىيى ئەندامە و

تەنيا ئەو كاتە ئەندام سزا دەدرى كە رىگاي دىكە

وہك رەخنە و ئامۇژگارى لە چاككردى ئاكارى ئەودا

كارىگەر نەبووبى.

۴. ئەندامى دەرکراو مافى ئەوہى ھەيە لە ئۆرگانى

سەرەوہتر داواي پىداچوونەوہ بكا و دەتوانى ئەو

داوايە بۆ كۈنگرەش بنىرى.

۵. درىژترىن ماوہى ھەلپەساردن سالىكە. ئەندامى

ھەلپەسىردراو پاش ماوہى ھەلپەساردن پابردووى

حىزبىي بۆ لە بەرچاو دەگىرى و بە گوڭىرەي نەزەرى

ئۆرگانى خۆي ئەركى بۆ دىارى دەكرى.

۶. بۆ ھاندانى ئەندامانى حىزب و ھەرۋەھا رىزگرتن

لە كار و تىكۇشانى ئەندامى چالاک ، و بۆ باشتەر

بەرپوہچوونى دىسىپلىنى حىزبى پىويستە جيا لە

بوونى سزا بۆ ئەندام، تەشويق و ھاندانىش ھەبى.

بەو پىيە پىويستە ئۆرگانە پىوہنىدارەكان رىزلىنەن و

تەشويقى ئەندامانى چالاک و سەرکەوتو بەرپوہبەن.

فەسلى چوارەم

پىكىھاتەى رېكخراۋەىى حيزب

- ماددەى دەھەم: بىنەماى قەۋارە و كارى ئۆرگانەكانى حيزب
۱. ئەسلە بىنەپەتتەىەكانى دارىشتنى قەۋارەى حيزب ئەمانەى خوارەۋەن:
- ھەموو ئۆرگانەكانى حيزب لە خوارىرا بۆ سەرى ھەلدەبژىردىن.
- ئۆرگانەكانى حيزب بە رېكوپىكى راپورتى تىكۆشانى خويان ھەم بەو ئەندامانە كە ھەلىانبژاردوون و ھەم بە ئۆرگانى سەرەۋەتر دەدەنەۋە.
- برىارى ئۆرگانى سەرەۋەتر لە لايەن ئۆرگانى خوارەۋەترەۋە جىبەجى دەكرى.
- لەنىو حيزبدا بۆ ھەموو ئەندامان بەبى جىاۋازى يەك دىسىپلىن ھەيە.
- لە ئۆرگانەكانى حيزبدا برىار بە شىۋەى بەكۆمەل و بە زۆرىنەى دەنگ دەدرى.
- تاكپەرسىتى و سەرەپۆبى لە ھىچ پلەيەكى تەشكىلاتىدا رېگای پى نادرى و لىپرسىنەۋەى لەسەر دەكرى.
- زانىارى پىۋىست سەبارەت بە ئالوگۆر و پرسەكانى بوارى تەشكىلات، پىۋەندىيەكان و مەسەلە

سىياسىيەكان، بە شىۋەيەكى سىستىماتىك لە نىۋو
حىزىدا بىلاۋ دەكرىتەوہ.

- ھاۋسەنگىي نىۋان مافى ئەندام و ئۆرگان بە
شىۋەيەك رېك دەخرى كە نە داھىنان و ئازادىي تاك
پىشپىل بكرى و نە چوارچىۋەى ئۆرگان تىك بدرى.

ماددەى يازدەھەم: رېكخراۋەكانى حىزب

۱. بناغەى رېكخراۋى حىزب شانەيە. ژمارەى
ئەندامانى شانە نابى لە سى كەس كەمتر بى.
۲. رېكخراۋەكانى حىزب بە ھۆى كومىتەى دى،
گەرەك، شار، ناۋچە، شارستان و ناۋەندەوہ بەرپۋە
دەبرىن.

۳. ئەركى شانە و كومىتەكان بردنى سىياسەتى
حىزب بۆ نىۋو كۆمەلانى خەلك و جىيەجى كردنى
برپارەكانى كومىتەى ناۋەندى و ئۆرگانە
بەرپرسەكانى پىۋەندىدار و بەرپۋەبردنى كاروبارى
حىزبىيە.

۴. كومىتەى ھەر رېكخراۋىك لە لايەن ئەندامانى ئەو
رېكخراۋە يان نوينەرانى ئەوانەوہ ھەل دەبژىردى.
۵. بەرزترىن ئۆرگانى ھەر رېكخراۋىك كۆنفرانسى ئەو
رېكخراۋەيە كە ھەر دوو سال جارىك لە ئەندامانى
حىزبىي ئەو رېكخراۋە يان نوينەرانىان پىك دى.

۶. رېكخراۋەكانى حىزب لە مەلئەندى چالاكىي

خۆياندا ده‌توانن به‌نامه و پلانی کاری تایبەت به
خۆيان دابريژن.

تایبيني:

- له هه‌لومه‌رجی تایبەتیدا کومیتە‌ی ناوه‌ندی
ده‌توانی شیوه‌ی گونجاوی دیکه‌ بۆ ریک‌خراوی
حیزب په‌سند بکا.

- ریک‌خراوه‌کانی حیزب له‌ ده‌ره‌وه‌ی کوردستان به
گوێره‌ی ئایین‌نامه‌یه‌کی تایبەت و گونجاو که‌ به
په‌سندی کومیتە‌ی ناوه‌ندی ده‌گا، به‌رپوه‌ ده‌چن.
- ریک‌خراوه‌ سینفی و تایبەتییه‌کانی گرێ‌دراو به
حیزبه‌وه‌ به‌شیکن له‌ قه‌واره‌ی کاری ریک‌خراوه‌یی
حیزب که‌ به‌ پێی ئایین‌نامه‌یه‌کی تایبەت به‌و
ریک‌خراوانه‌ له‌ لایه‌ن کومیتە‌ی ناوه‌ندییه‌وه‌ شیوازی
کارکردن‌یان له‌ ته‌نیش‌ت حیزب بۆ ده‌ست نیشان
ده‌کری.

فەسلۋ پېنجەم ئۆرگانەكانى بەرپۆۋەبەرىى حىزب

ماددەى دوازەدەھەم: كۆنگرەى حىزب

-كۆنگرە بەرزترىن ئۆرگانى حىزبە.

-كۆنگرە بە دوو سالل جارىك لە ئەندامانى
ئەسلۋ و جېگىرانى كومىتەى ناوہندى و نوپنەرانى
ھەلبېژىردىراوى كۆنفىرانسەكانى ئەندامانى حىزب پېك
دى.

-لە كۈنگرەدا رېژەى ئەندامانى ھەلبېژىردىراوى
كۆنفىرانسەكان دەبى زىاتىر بېت لە رېژەى ئەو
ئەندامانە كە راستەوخۆ بە مافى دەنگدانەوہ لە
كۆنگرە ئامادە دەبن.

ئەرك و سەلاحييەتى كۆنگرە:

- رېبازى سياسى و ستراتېژىى حىزب دىارى دەكا.
- راپۆرتى كومىتەى ناوہندى ھەلدەسەنگىنى و دواى
دەستكارىى پېويست و گۈنجاندى نەزەرى بەشدارانى
كۆنگرە پەسندى دەكا.

- بەرنامە و پېرەوى نېوخۆى حىزب پەسند دەكا و ئەو
بابەتانەى بە پېويست زانران دەستكارىيان دەكا.
- ئەندامانى ئەسلۋ و جېگىرى كومىتەى ناوہندى
لەنپو ئەندامانى كۈنگرەدا ھەلدەبژىرى.

تێبینی:

- کومیتە‌ی ناوە‌ندی مافی ئە‌وه‌ی هه‌یه به‌ راده‌ی یه‌ک له‌ چواری ئە‌ندامانی ئە‌سلێ خۆی له‌ ئە‌ندامانی حیزب راسته‌وخۆ به‌ مافی ده‌نگدانه‌وه له‌ کونگره به‌‌شدار بکا.

- ئە‌و که‌سانه‌ی له‌و مافه‌ی کومیتە‌ی ناوە‌ندی که‌لک وه‌رده‌گرن نابێ به‌‌شداریی هه‌لبژاردنی هه‌یچ کام له‌ کونفرانسه‌کانی ئاماده‌کاری کونگره بکه‌ن.

- پێژه‌ی نوێنه‌رایه‌تی هه‌ر پێک‌خراویکی حیزبی بۆ کونگره به‌‌پێی ژماره‌ی ئە‌ندامانی ئە‌و پێک‌خراوه دیاری ده‌کری، به‌ مه‌رجێک لانی که‌م دووله‌سه‌رسی ئە‌ندامانی ئە‌و پێک‌خراوه له‌ کۆنفرانس بۆ کونگره‌دا به‌‌شدار بن. به‌‌پێچه‌وانه‌ی ئە‌وه، ژمارێ ئاماده‌بووانی کونفرانسه‌که بۆ پێژه‌ی نوێنه‌رایه‌تی ده‌کرێته‌ بانه‌ما.

- پێبه‌ریی هه‌لبژێردراوی کۆنگره له‌ یه‌که‌م کۆبوونه‌وه‌ی خۆیدا یه‌کیک له‌ ئە‌ندامانی خۆی به‌ سکرته‌یر هه‌له‌به‌ژێری و به‌ به‌‌شدارانی کونگره‌ی ده‌ناسینی.

پێوه‌ر بۆخۆ پالاوتنی ئە‌ندامانی پێبه‌ری

که‌سانیک ده‌توانن بینه‌ ئە‌ندام یان جیگری پێبه‌ری (کومیتە‌ی ناوە‌ندی)

- پێنج ساڵ رابردووی ئە‌ندامه‌تی چالاکانه‌یان له‌ پێک‌خراوه‌کانی حیزبدا هه‌بێ.

- تواناى لېكدانەوھى بابەتە سىياسىيەكان و دەربرين و نووسىنى ھەبى.

- تواناى بەرپۆھەردنى ئۆرگانىكى سەربەخۆى حىزبى ھەبى.

- ئامادەى وەرگرتنى بەرپرسايەتى بى.

ماددەى سېزدەھەم: ئەرك و سەلاحىيەتى كومىتەى ناوھندى

- لە ماوھى نىوان دوو كۈنگرەدا كومىتەى ناوھندى

بەرزتريىن ئۆرگانى حىزبە و كاروبارى حىزب بەرپۆھە

دەبا.

- ئەرك و دەسەلاتى كومىتەى ناوھندى بەم جۆرەيە:

- سكرتېرى گشتىى حىزب، دەستەى كارگېرى و

جېگرى سكرتېر ھەلدەبژىرى.

- بەرپرسى چاودېرى و برىاردان لەسەر سىياسەتى

گشتىى حىزب لە چوارچېوھى پەسەندىكرائەكانى

كۈنگرەدايە.

- بەرپرسى گشتىى داھات و دەرکەوتى حىزبە و رادەى

ھەقى ئەندامەتىى ئەندامانى حىزب ديارى دەكا.

- لانىكەم سالى چوار جار كۆ دەبېتەوھە. ئەندامانى

جېگر لە كۆبوونەوھەكانى كومىتەى ناوھنديدا بەشدار

دەبن و دەنگى مەشورەتياى ھەيە.

- رېوشوئىنى پېويست و گونجاو بۆ پېكھېئانى كۈنگرە

و شېوھى ھەلېژاردنى كومىتەى ناوھندى پەسەند

دەكا.

- به‌پررسه له په‌سندکردنى شيوازي به‌ستنى هاوپه‌يمانى يان هاوکارى له‌گه‌ل حيزب و لايه‌نه سيا‌سيه کان .

- به‌پررسه له دابه‌شکردنى کار به‌سهر ئه‌ندامانى کوميته‌ى ناوه‌نديدا و هه‌رله‌و کاته‌دا به‌پررسه له لپېرسينه‌وه له ئه‌ندامانى کوميته‌ى ناوه‌ندى .

- به‌پررسه له دارشتنى ئاييننامه به‌و ئورگانه‌کانى حيزب و چاوه‌ديرى به‌سهر چۆنيه‌تیی به‌رپوه‌چونياندا .
- پېکه‌يڤان يان هه‌لوه‌شاندنه‌وه‌ى هه‌ر ئورگانىک به‌ پېشنيارى ده‌سته‌ى کارگيرى و په‌سندى کوميته‌ى ناوه‌ندى ده‌بى .

- کۆبوونه‌وه‌کانى کوميته‌ى ناوه‌ندى به‌به‌شداربى لانى‌که‌م دوو له سېئى ئه‌ندامانى ئه‌سلې فه‌رمى ده‌بن .

- برپاره‌کانى کۆبوونه‌وه‌ى کوميته‌ى ناوه‌ندى وه‌ختيک قه‌تعى ده‌بن که زياتر له نيوه‌ى هه‌موو ئه‌ندامانى ئه‌سلې، يان دوو له سېئى ئه‌ندامانى ئه‌سلې به‌شدار له کۆبوونه‌وه‌که‌دا ده‌نگيان پى‌بدرى .

- کوميته‌ى ناوه‌ندى ئه‌رکى لپېرسينه‌وه له کاره‌کانى سکرته‌يرى گشتى و ده‌سته‌ى کارگيرى له ئه‌ستۆيه .

- له حاله‌تيکدا که ته‌رميمى کوميته‌ى ناوه‌ندى پېويست بى، ئه‌و کاره به‌هه‌لبژاردنى يه‌ک يان

چهند جیگر به ئەندامی ئەسلای کومیتە‌ی ناوه‌ندی ئەنجام دەدرئ.

- ئە‌گەر ئەندامی‌کی ر‌یبه‌ری هه‌له‌یه‌ک یان کاریکی وای کرد که زه‌ربه له پرستیژی حیزب و ر‌یبه‌ری بدا، کومیتە‌ی ناوه‌ندی مافی ئەستاندنه‌وه‌ی عینوانی ر‌یبه‌ری له‌و که‌سه‌ی هه‌یه.

ماده‌ی چوارده‌هه‌م: کونفرانسی گشتیی حیزب

۱. کونفرانسی گشتیی حیزب له کاتی‌کدا ده‌به‌ستری که:

- ده‌ره‌تانی به‌ستنی کونگره‌ نه‌بی.

- گ‌یروگرفتییکی وا هات‌ب‌یت‌ه پ‌یش که کومیتە‌ی ناوه‌ندی نه‌توانی چاره‌سه‌ری بکا.

۲. له هه‌لومه‌رجییکی ئە‌وت‌ودا کونفرانس سه‌لاحیه‌تی کونگره‌ی هه‌یه.

۳. ر‌یکاری به‌ستنی کونفرانسی گشتیی حیزب کومیتە‌ی ناونده‌ی دیاریی ده‌کا.

۴. کونفرانسی گشتی له ئەندامانی ئەسلای، جیگرانی کومیتە‌ی ناوه‌ندی و نوینه‌رانی ناوه‌نده‌کان پ‌یک دی.

۵. پاده‌ی نوینه‌ران بو کونفرانسی گشتی حیزب له لایه‌ن کومیتە‌ی ناوه‌ندییه‌وه دیاری ده‌کری، به مه‌رجیک ژماره‌ی نوینه‌رانی هه‌لب‌ژ‌یراو له ژماره‌ی ئەندامانی ئەسلای و جیگر و ئەوانه‌ی راسته‌وخ‌و به مافی ده‌نگدانه‌وه به‌شداری کونفرانسی گشتی ده‌بن، زیاتر بی.

مادده‌ی پازده‌هم: ده‌سته‌ی کارگیرى

۱. ده‌سته‌ی کارگیرى حیزب له سكرتيرى گشتى و ژماره‌یه‌ك ئەندامى كومىته‌ی ناوه‌ندى پێك دى كه كومىته‌ی ناوه‌ندى بریارى له‌سه‌ر ده‌دا و هه‌لیانده‌بژێرى.

۲. پاده‌ی ئەندامانى ده‌سته‌ی کارگیرى له لایه‌ن سكرتيرى گشتى حیزبه‌وه به كومىته‌ی ناوه‌ندى پێشنیار ده‌کړى و ده‌نگى بۆ وه‌رده‌گیرى. له‌گه‌ڵ ره‌دکرانه‌وه‌ی هه‌رکام له به‌ربژیره پێشنیارکراوه‌کان، سكرتير مافى ئەوه‌ی هه‌یه بۆ پرکردنه‌وه‌ی ئەو پۆسته کاریه‌به‌كه‌سى دیکه بۆ په‌سندکردن به كومىته‌ی ناوه‌ندى بناسێنى.

۳. ئەركه‌کانى ده‌سته‌ی کارگیرى ئەمانه‌ی خواره‌وه‌ن:

- له ماوه‌ی نێوان دوو کۆبوونه‌وه‌ی كومىته‌ی ناوه‌ندیدا به‌رپرسى جێبه‌جێ‌کردنى بریاره‌کانى كومىته‌ی ناوه‌ندى حیزبه.

- له چوارچێوه‌ی سیاسه‌تى گشتى حیزبدا هه‌لۆیست و پوانگه‌کانى حیزب دیارى ده‌کا و پایانده‌گه‌یه‌نى.

- کاروبارى ناوه‌نده‌کان له کۆبوونه‌وه‌کانى خۆیدا تاوتووى ده‌کا و بریارى پێویستیان له‌سه‌ر ده‌دا.

- کۆبوونه‌وه‌کانى خۆى به‌پێى پێویست پێك دێنى و راپۆرتى تێکۆشانى خۆى ده‌داته‌وه به كومىته‌ی ناوه‌ندى.

- پێكهێنان یان هه‌لوه‌شاندنه‌وه‌ی ئۆرگانیک به

پیشنیاری دهسته‌ی کارگیری و په‌سندی کومیت‌ه‌ی
ناوه‌ندی ده‌ه‌ی.

- دهستى کارگيري بهرپرسي ئيداره، ئهمولى گواستراوه و نهگواستراوهى حيزبه و بهپيى ئاييننامه يک که به په سندی کوميتهى ناوه ندى دهگا، ريکاره کاني ئه و ئيداره يه ديارى ده کرين.

تَیِّبَیْنِ:

۱. کہ سانیڪ دہ توانن ٻو ٺہندامہ تی دہ سستہ ی کارگیری لہ لایہن سکر تیبری گشتیہ وہ بہ کومیتہ ی ناوہندی پیشنیار بکریں و دہنگی متمانہ یان ٻو وہر بگری ڪہ:

- لانی کهم دوو دهوره ئەندامی کۆمیتەی ناوەندی
بووێت.

- توانای به‌ریوہ بردنی ئۆرگانیکى حیزبیان هه‌بى.

- شاره‌زای به‌رنامه و پی‌ره‌وی نی‌وخ‌وی حیزب بن و توانای لیک‌دانه‌وه‌ی پرسه‌سیاسییه‌کانیان هه‌بی.

۲. ٺه و مه سھ لانه ي پٽوھنديان به هه موو حيز به وه
هه يه ده بي له کوميتھ ي ناوھنديدا باسيان لي
بکري و برياريان له سهر بدر ي.

۳. هەر بریاریک پێوهندیی به هەر ناوه‌ندیکه‌وه
هه‌بێت، پێویسته به به‌شداریی به‌رپرسی ئه‌و
ناوه‌نده بێته به‌ر باس و به‌سه‌ند بکری.

مادده‌ی شازده‌هه‌م: سکرته‌یری گشتیی حیزب

که‌سیک ده‌توانی بپیته سکرته‌یری گشتیی حیزب که:

- دوو ده‌وره ئه‌ندامی ده‌سته‌ی کارگه‌یری، یان سی

ده‌وره ئه‌ندامی کومیتیه‌ی ناوه‌ندی بووبی.

- توانای ده‌ربهرینی سیاسه‌ت و هه‌لویه‌سته‌کانی

حیزبی هه‌بی.

- باوه‌ری به‌کاری به‌کومه‌ل هه‌بی.

- له‌کاتی پښوېسته‌دا توانای بریاردانی هه‌بی.

١. ئه‌رکه‌کانی سکرته‌یری گشتیی حیزب:

- وته‌بیژی ره‌سمیی حیزب به‌رووی ده‌ره‌وه‌ی

حیزب‌دایه و هه‌ر له‌و کاته‌دا ده‌توانی به‌په‌سندی

ده‌سته‌ی کارگه‌یری که‌سیک وه‌ک وته‌بیژی ره‌سمیی

حیزب بناسینی.

- به‌رپرسی گشتیی پښوهندیه‌کانی حیزبه.

- هه‌ماهه‌نگی له‌نیوان ئۆرگان و ناوه‌نده‌کانی

به‌پښو‌به‌ریی حیزب‌دا پیک دینی.

- هه‌ولی پاراستنی یه‌کیه‌تی ته‌شکیلاتیی ریزه‌کانی

حیزب ده‌دا.

٢. سکرته‌یری گشتی به‌هاوکاریی جیگری سکرته‌یر

ئه‌رکه‌کانی به‌پښو‌ده‌با و له‌غیابی سکرته‌یری گشتیدا،

جیگری سکرته‌یر ئه‌رکه‌کان جیبه‌جی ده‌کا.

ماده‌ی هه‌څده‌یه‌م: ئۆرگانی تو‌یژینه‌وه و پلاندانانی سیاسی

۱. ئۆرگانیک‌ی تو‌یژینه‌وه و پلاندانان له‌ ئەندامانی کومیتە‌ی ناوه‌ندی و که‌سانی شاره‌زا له‌ سیاسه‌ته‌کانی حیزب پیکدی.

- به‌رپرسی ئەو ئۆرگانه‌ ئەندامی ده‌سته‌ی کارگێڕییه‌.
۲. ئەرک و سه‌لاحییه‌تی ئەو ئۆرگانه‌ به‌ شیوه‌ی خواره‌وه‌یه‌:
- زانیاری له‌سه‌ر ئالو‌گۆره‌کانی جیهان، ناوچه‌، ئێران و کوردستان کۆ ده‌کاته‌وه و دوا‌ی خو‌یندنه‌وه و لی‌کدانه‌وه‌ی باب‌ه‌ت و پرو‌داوه‌کان شیوا‌زی تی‌روانین و هه‌لو‌یستی حیزب ده‌دا به‌ ر‌یبه‌ریی حیزب. هه‌موو باب‌ه‌ته‌ پ‌یشنیارکراوه‌کانی ئەو ئۆرگانه‌ به‌ ر‌یبه‌ریی حیزب له‌ چوارچ‌یوه‌ی په‌سندرکراوه‌کانی کونگره‌دا ده‌بن.

- بۆ بۆنه و باب‌ه‌تی تایبه‌تی که‌ پ‌یویسته‌ حیزب هه‌لو‌یستی له‌سه‌ریان هه‌ب‌یت، ئەو ئۆرگانه‌ باب‌ه‌ته‌که‌ له‌گه‌ڵ ده‌سته‌ی کارگێڕی تاوتو‌ی ده‌کا و ئە‌گه‌ر به‌ پ‌یویست زانرا ر‌یبه‌ریی حیزب به‌یاننامه‌ یان را‌گه‌یاندنی په‌سمی له‌سه‌ر ب‌لاو ده‌کاته‌وه.

- ئاییننامه‌ی کاری ئۆرگان و ناوه‌نده‌کانی حیزب به‌ هه‌ماهه‌نگی له‌گه‌ڵ ئۆرگانه‌کان تاوتو‌ی ده‌کا و بۆ په‌سندرکدن ده‌یانداته‌ ر‌یبه‌ریی حیزب.

- به‌ پلانی کاری ناوه‌نده‌کانی به‌ر‌پوه‌به‌ری و

نۆرگانه‌کانی حیزبدا ده‌چیته‌وه و نه‌زه‌راتی ځوی ده‌داته‌وه به‌رېبه‌ریی حیزب.
- هه‌لسه‌نگاندنی ځوی له‌سه‌ر سیاسه‌تی ته‌بلیغاتی و راگه‌یاندنی حیزب ده‌داته‌وه پېه‌ری.

ماده‌ی هه‌ژده‌هم: ناوه‌نده‌کانی کاری حیزب

١. ناوه‌نده‌کانی کاری حیزب به‌پیی لیکدانه‌وه و په‌سهن‌دی کومیت‌ه‌ی ناوه‌ندی دیاری ده‌کړن.
٢. ئهم ناوه‌ندان‌ه به‌پیی ستراتیژی دريژخایه‌ن و پلانی کاری سالانه و چه‌ند ساله‌ی ځویان که له کومیت‌ه‌ی ناوه‌ندیدا ده‌نگیان بۆ وه‌رده‌گیری، کار ده‌کن.
٣. هه‌ر یه‌ک له‌م ناوه‌ندان‌ه له‌ چوارچېوه‌ی ئایین‌نامه‌یه‌کدا له‌ به‌جی‌گه‌یاندنی ستراتیژی و پلانی کار و بریاری پوژانه له‌ کاری ځویاندا سه‌ربه‌خون.

فه‌سل‌ی شه‌شه‌م داهاتی حیزب

مادده‌ی نۆزده‌هه‌م: سه‌رچاوه‌ی داهاتی حیزب

داهاتی حیزب بریتییه له:

۱. هه‌قی ئەندامه‌تی ئەندامانی حیزب.
۲. یارمه‌تی ئەندامان و لایه‌نگران و دۆستانی حیزب.
۳. ده‌سکه‌وتی پرۆژه و وه‌به‌ره‌ینان.
۴. ئابوونه‌ی ریک‌خراوه‌کانی حیزب.

فه‌سل‌ی هه‌وته‌م چه‌ند پره‌نسیپی گشتی

- میکانیزمی کار و چالاکی و کۆبوونه‌وه و کۆنفیرانسه‌کانی حیزب به‌ شیوه‌ی سیستم و به‌ به‌رنامه و پلانی نووسراوه‌وه به‌رپوه ده‌چی. هه‌موو ته‌شکیلات و ئۆرگان و تیمه‌کانی کاری حیزب پرۆگرام و پلانی کاری خۆیان ده‌بی و جیبه‌جی ده‌کن.

- به‌ مه‌به‌ستی بایه‌خدان به‌ رۆلی ژنان له‌ ریزه‌کانی حیزبدا، ده‌بی گرنگیه‌کی زۆر به‌ په‌روه‌رده و پیگه‌یاندنیان بدری بۆ ئەوه‌ی دهره‌تانی تواناسازی پێویستیان بۆ به‌رپوه‌بردنی کار له‌

به‌شه جوراوجۆره‌کانی تیکۆشانی حیزبدا بۆ پرەخسێندری. هه‌روه‌ها ده‌بی میکانیزمی گونجاو به‌مه‌به‌ستی به‌شداریی ژنان له‌ پێه‌رایه‌تی حیزب و ئۆرگانه‌ به‌پێوه‌به‌رییه‌کانی دیکه‌ی حیزبدا له‌ به‌رچاو بگیری و له‌ پرهنسیپی «هه‌لاواردنی پۆزه‌تیف» یش که‌لک وه‌ربگیری.

- له‌ نێو حیزبدا وێپرای گرینگیدان به‌ که‌سایه‌تی ئه‌ندامانی حیزب و پێزگرتن له‌ مافه‌کانیان، پاراستنی دیسیپلین و ئینسیجام ئه‌رکی هه‌موو لایه‌که‌ و هه‌ر چه‌شنه‌ کرده‌وه‌یه‌ک که‌ زیان به‌ یه‌کیه‌تی ته‌شکیلاتی و نه‌زمی نێوخۆیی بگه‌یه‌نی، له‌ هه‌ر که‌س روو بدار و له‌ هه‌ر پله‌یه‌کی ته‌شکیلاتیدا بی، لێپرسینه‌وه‌ی له‌ گه‌ڵ ده‌کری.

حزب دموکرات کوردستان بر شاکله و تاریخ جمعیت ژ-ک، در روز ۲۵ مرداد سال ۱۳۲۴ خورشیدی مطابق با ۱۶ اوت ۱۹۴۵ میلادی، به رهبری پیشوا قاضی محمد تأسیس شد. حزب دموکرات کوردستان طی مدت هشت دهه حیات خویش برگ‌های زرین بسیاری را در تاریخ ملی کورد به ثبت رسانده است. پیروزی‌های بزرگ فراوانی کسب کرده و متحمل شکست و ناکامی نیز شده است. علاوه بر تأسیس جمهوری کوردستان که نقطه‌ی اوج پیروزی این حزب و به طور کلی جنبش آزادی‌خواهانه‌ی کورد به شمار می‌رود، این حزب جنبش شکوهمند سال‌های ۱۳۴۷-۴۶ را بر پا نموده، چند بار در رقابت‌های انتخاباتی خود را محک زده و هربار به موفقیت دست یافته است و سرانجام بیش از چهار دهه، مبارزه‌ی قهرمانانه‌ای را علیه دیکتاتوری و استبداد جمهوری اسلامی به پیش برده است.

حیزبی دیموکراتی کوردستان به پښه رایه تیښی پښه واکازی محه ممه د، له سه ر بنه ما و میژووی کومه له ی ژک له ۲۵ ی گه لاویژی سالی ۱۳۲۴ ی هه تاوی به رامبه ر به ۱۶ ی ئووتی ۱۹۴۵ ی زایینیدا دامه زرا. حیزبی دیموکراتی کوردستان له ماوه ی ۸ ده په ته مه نی خویدا زور فه سل ی زیږینی له میژووی نه ته وه ی کوردا تومار کردوون، زور سه رکه وتنی گه وړه ی به ده ست هیناون و تووشی نوشوستی و پاشه کشه ش بووه. بیجگه له دامه زرانندی کوماری کوردستان که لووتکه ی سه رکه وتنی ئه م حیزبه و به گشتی بزووتنه وه ی پزگاری خوازیی کورد بوو، ئه م حیزبه بزووتنه وه ی پرشکو ی سالانی ۴۷ - ۱۳۴۶ ی به رپا کرده، چهند جار له ململانه ی هلبزاردنیدا خوی تاقی کردوته وه و هه موو جار ی سه رکه وتنی به ده ست هیناوه و سه ره نجام بو ماوه ی پتر له چوار ده په خه بانتيکی قاره مانانه ی به دژی دیکتاتوری و سه ره پوی کوماری ئيسلامی به پړوه بردوه.

www.kurdistanmedia.com

حزب دموکرات کوردستان بر شاکله و تاریخ
جمعیت ژ - ک، در روز ۲۵ مرداد سال ۱۳۲۴
خورشیدی مطابق با ۱۶ اوت ۱۹۴۵ میلادی، به
رهبری پیشوا قاضی محمد تأسیس شد. حزب
دموکرات کوردستان طی مدت هشت دهه حیات
خویش برگ‌های زرین بسیاری را در تاریخ ملی
کورد به ثبت رسانده است.

حیزبی دیموکراتی کوردستان به پڤیه‌رایه‌تیی
پیشه‌وا قازی محهممه‌د، له‌سه‌ر بنه‌ما و میژووی
کۆمه‌له‌ی ژ.ک له ۲۵ ی‌گه‌لاویژی سالی ۱۳۲۴ ی
هه‌تاوی به‌رامبه‌ر به ۱۶ ی ئووتی ۱۹۴۵ ی زایینیدا
دامه‌زرا. حیزبی دیموکراتی کوردستان له ماوه‌ی
۸ دهیه ته‌مه‌نی خۆیدا زۆر فه‌سلێ زیڤینی له
میژووی نه‌ته‌وه‌ی کورددا تۆمار کردوون.

له بڵاوکراوه‌کانی ناوه‌ندی
ڤاگه‌یاندنی حیزبی دیموکراتی کوردستانی ئێران